

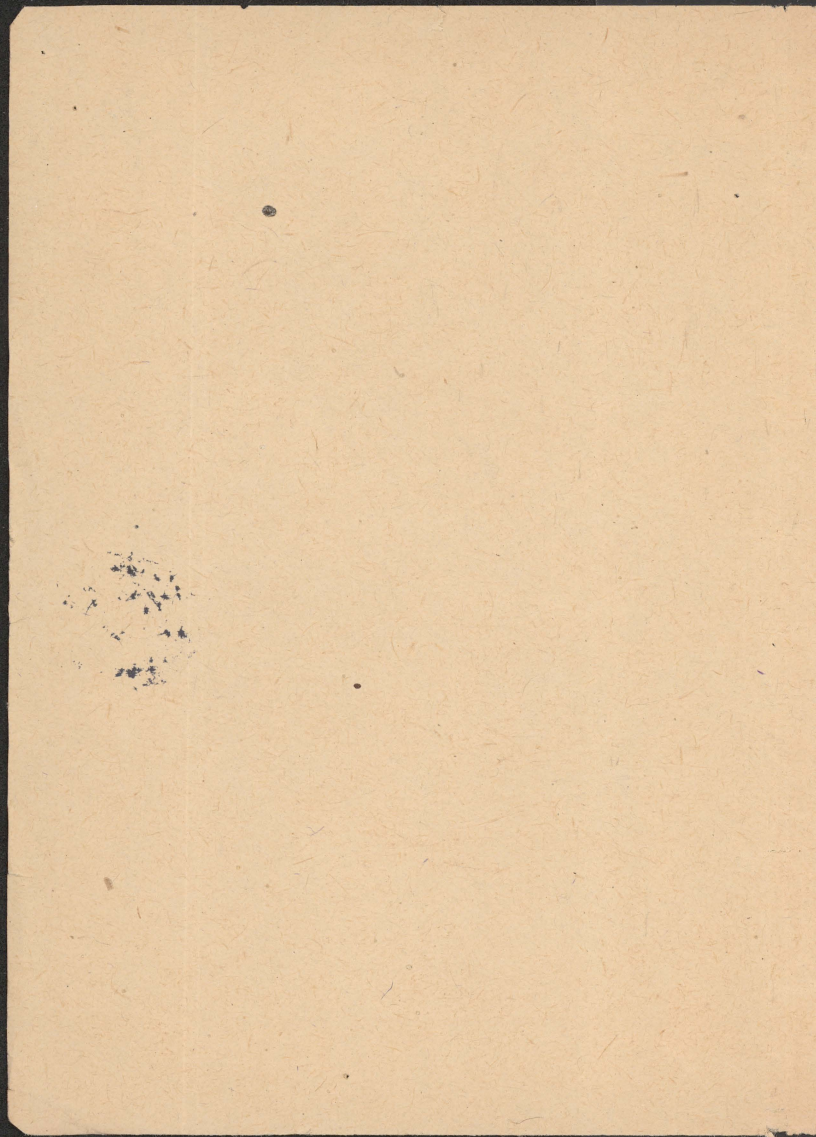
XVI, 43-48

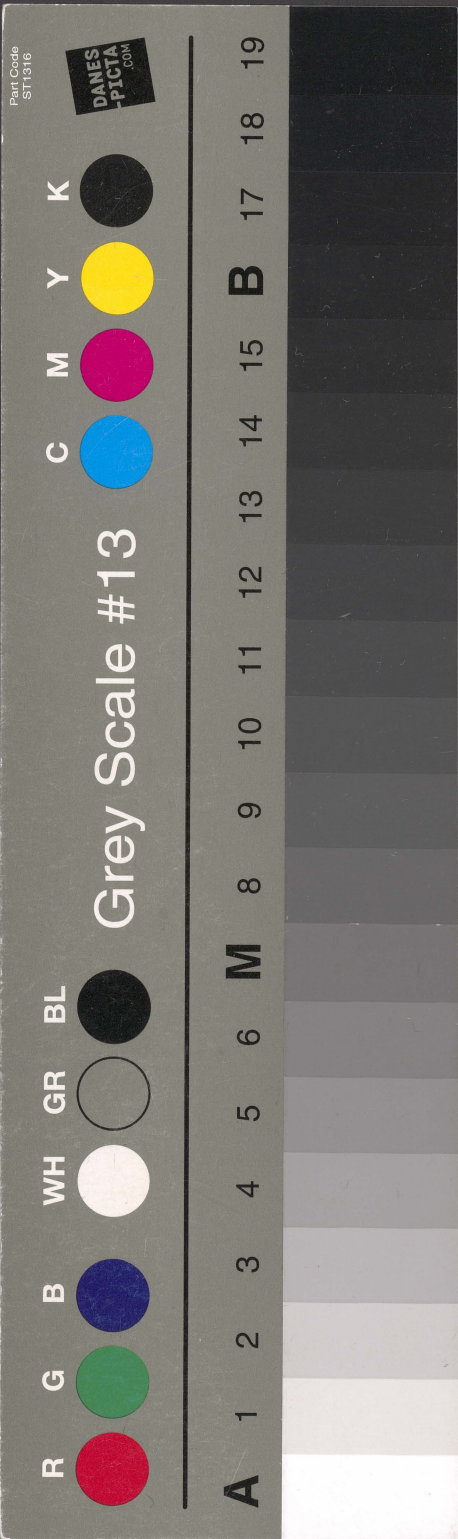
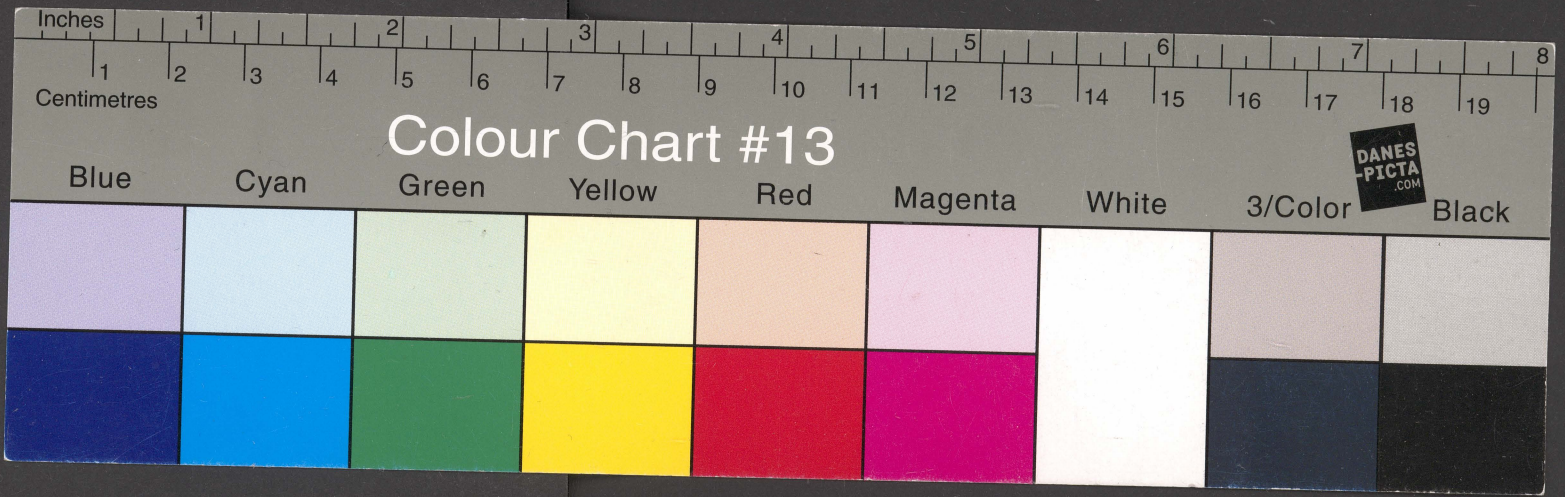
XVI, 47

Duo poemata

Gregorii Nazianzeni

1565

193. *Handwritten* ***

DVO POĚMATA
 GREGORII NA
 ZIANZENI THEOLOGI,
 alterum de virtute hominis, alter
 rum de vitę itineribus, & van
 nitate rerum huius
 seculi.

SCHOLijs explicata
 per
 M. STANISLAVM GREPSIVM,
 Academie CRA COVIEN Professore.

XXXX

WV. 47

LIBRARIATUM X. BIBLIOTHECÆ
 TNP
 ZIELIŃSKICH

Inscriptus

CRACOVIAE
 LAZARUS ANDREA excudebat,
 1565.

BIBLIOTEKA
 G. ZIELIŃSKIEGO

Handwritten notes at bottom

BIBLIOTEKA
S. ZIELIŃSKIEGO
W SĄKĘPEIM

ILLVSTRISSIMO

DOMINO, D. STANISLAO HOSIO,
 Diuina prouidentia CARDinali
 S. R. E. Tituli S. Pancratij, ac Episcopo
 Varmien: Domino suo cle
 mentissimo, Stanislaus
 Grepsius S. P. D.

ULTI MVLTAE DE VIR
 tute scripserunt Philoso
 phi Antistes Clarissime,
 magni nōis illi quidem
 viri & sapientes, sed absq; Christo,
 q; vera æternaq; est sapientia. Pros
 inde non mirum, quòd sicut alijs in
 rebus, ita & hac in parte multa tra
 diderunt absurda: fuerunt em̄ non
 nulli, qui bonum opinione non na
 tura esse putabant, nonnulli virtus
 tem pedissequā voluptatis esse vos
 lebant, alijs & παθεαυ introducinge con
 nabant, omninoq; multa docebant
 a ij absurda

PRÆFATIO.

absurda et pugnancia, vt interim librorum quos de virtute scripserunt prolixitatem taceam, & Labyrinthos inextricabiles, in quibus cognoscendis magnam partem necesse fuerit consumere ætatis, ne dicam totam ætatem, quod de scriptis Chrisippi proditum est, quod scire ad cognoscendum ea longa opus esset vita.

Quapropter libellus hic de virtute quem in manus sumpsimus, merito laudandus est, & magnis illis Sophoræ scriptis longè anteferendus: non solum quod nihil monstruosum, nihil absurdum in se contineat, verum etiã quod breuiter & dilucide de virtute ea etiã doceat, quæ Sapientes illi antiqui ignorarunt: quæ vix sit hominis virtus, & cui virtutem acceptam ferre debeamus: tum qua ratione ad perfectionem virtutis alii

PRÆFATIO.

tutis aliquis puenire possit: nimis
 rum piscatorū erat discipulus, qui
 hunc libellum nobis reliquit, Gre-
 gorius Nazianzenus, vir pietate &
 doctrina clarissimus, & quem solū
 Theologi nomine dignant̄ Græci:
 qui licet doctissimus esset, & antiq̄
 quis illis Philosophis par, omnes tñ
 illos thesauros eruditiois, quos lon-
 go tempore, & magno sudore sibi
 parauerat, pro stercoreibus reputa-
 uit, vt Chrm cū Paulo lucrifaceret,
 qua de re ipse quoq; scribit alicubi:
 διορι μοι φίλον ἔσκε λόγων κλέος, οὐδὲ συνάγαγε-
 ἄντολίκτη δύσεις τε καὶ ἑλλάδος εὐχος ἀθῆναι φε-
 τοῖς ἔπι πολλ' ἐμόγησα πολὺν χρόνον. ἀλλὰ καὶ
 αὐτοῦς

πρηνέας ἐμ δαπέδω χριστοῦ προπάροιδεν ἔακηα
 ἔξαντας μεγάλοις θεοῦ λόγῳ, ὅσρα καλύπτει
 πάντα φρενὸς βροτέας σε πῆρ πολυειδέα μύθους

Hoc est, ut Budæus tradidit:

*Sola fuit cordi nobis facundia, quantam
 Orbis eoa manus simul occiduasq; cōēgit*

a in

Tractus

P R A E F A T I O.

*Tractus & illustres Graecorū gloria Athenarū
Sed simul ac tandem multo peperisse labore
Cōtigit, ante pedes Christi afflictā ipse reliq̃
Cœdit enim summi sermoni numinis omne
Humane mentis uarium ac uersatile uerbū.
Atq; ideo etiam discipulum se pi-
scatorum vocare gaudet :*

Ὅτι κόσμος γλυκερησι θεοῦ δῆσαντο σαγίνεσσιν
οὔτε λόγοις κρείτοσι πεποιθότες, οὔτ' ἀφένουσιν
κρείττει φυσίωντες, ἀγαλλέες οὔτι πάροισιν.
Ὅφρα τίς ᾧδ' εἴπωσι θεὸν κρέτος ἐσὶ λόγιοι.

Id est:

*Qui mundum quondam, sacra uinxere sagena
Non ui dicendi freti, non diuite rerum
Successu inflati, terrena laudis egentes.
Ut qui tanta uidet rerum miracula dicat
Non hæc humanis opibus, non arte magistra
Eueniunt, diui gerit hæc præstantia uerbi.
Sicut aut̃ ex alijs scriptis eius, ita &
ex hoc libello discimus doctrinam
in Ecclesia antiquitus eandē fuisse
quæ & nunc est, nimirū diuersa ab
ea quā nūc quidā maleferiati hōies
pro Euang*

3
PRÆFATIO.

pro Euangelica simplicibus vendi-
tant, docentes liberum arbitriū ex-
tinctum esse, voluntatem nostram
nihil agere ne cum gratia quidem:
quod cum docēt, quid aliud quàm
necessitatē inducere conantur, nec
virtuti locū relinquunt. Sed illi tes-
meritatis suę dignas luunt pœnas,
cum nusquā pedem figere nec cer-
to loco consistere possunt, sed semp
non de virtute in virtutem, sed de
errore in errorē eunt: hæreses hæ-
resibus novas nouis et veteribus cu-
mulantes. Nos aut cum libelli hui-
ius lectione vehementer delectati
essemus, Vir Amplissime, nō ferens
dum putauimus, quòd tam à paucis
legeretur. Proinde scholijs eum ex-
plicauimus p tenuitate nostra, vt
intelligi possit etiā ab ijs qui Græcę
linguę

P R A E F A T I O.

lingue sunt ignari. Ne aut̄ solus in
lucem prodiret, addidimus ei co
mitem, nempe alterū eiusdem Au
toris non minus pium, nec minus
elegans Poëmatum, de vite itine
ribus, & vanitate rerū huius seculi.
σὺν δὲ δὴ ἔρχομενοι. Has autem lucu
brationum nostrarum primitias,
Amplitudini tue dedicandas duxi
mus, non quod dignas putaremus
que illi ascribantur: sed vt testatum
omnibus facerem, quam cupiā hu
manitatis ac benignitatis in me tue,
quandoquidem cum illa paria fa
cere non possum, saltē non ingra
tus videri. Deinde vt hic libellus
Amplitudinis tue nomine gratior
in manus hominū exeat, & aduers
sus maleuolos tutior. Itaq; maio
rem in modum rogo Vir Ampliss.
vt munus

4
P R Æ F A T I O.

ut munusculum hoc plusquam se
uidense sereno vultu suscipias, &
autoritate tua tuearis ac foueas.

Cupio Amplitudinem tuam
quàm diutissime esse
incolumem.

Cracouig ex minori Colo
legio, Kal' Aug.

Anno saluatoris mundi nati 1565

b

PPRGO

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ
ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ,
ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ.

Τὴν ἀρετὴν ποδῶν, ἀτὰρ τό δ' ἐμὴν ἐδίδαξε μοι,
 ἢ τις δὴ τελέθῃ, καὶ ὀππότερ ἴξε τ' ἔμοιγε,
 καὶ μάλα πορ ποδῶντι. πόδες δ' ἀτέλειος ἀνίη.
 Ἐὶ μὲν δὴ καθαρὸς τελέθῃ ῥόος, οὐκ ἐπὶ μικτῷ
 Ἰδασι χαμοῖοισι, χαλαραῖοισι τ' ἀναύροις
 Δίξῃ μ' ὅς μιν ἐπιμνυ ἐπὶ χθονός, ἢ γὰρ ἀνέχε
 βόρβορον ἐκ κραδίης, ἢ δ' ἔξαδ' ἄρκα βαρῶν
 ἔλκων, καὶ ζοφοῦντι δολον μνυος ἐκ δ' ἑμ' ἐχθρῶ
 ζωῆς ἡμετέρας, καὶ ἰλυόεντι βορέθρων.
 Οὐδὲ γὰρ ἡμ' εἰκόσ, ἐπεὶ φνσις εἰμι παγεῖσα,
 καὶ ῥόνσου' βιότοιο διεκρέω, ἔμμερ' ἀρῶσον.
 Ἐὶ δ' οὐκ ἀργύρεος πάντη ῥόος ἀλλ' ἐπὶ μικτῷ,
 ἔσι χροφτοῖοις ἀρετῇ, καὶ μίξις ἀκοσμοῦ.
 Πῶς ἀρετῇ τελέθῃ, τὰς δ' ε φράζεο, καὶ γὰρ ἐγώ γε
 τῇ καὶ τῇ νόον ὠκύρ ἐπὶ σῆθεσιρ ἐλίσιω.
 Τυχὴ μὲν χιόνος φνσις ἔπλεδ', ἀργυφῆτε.
 Ξανθὴ δ' αὐθραμῆ τε πυρός φνσις, εὐδ' ἐπὶ μικτῷ.
 Τὰυτὰ πέλει ἐλνθη δὲ βίη πάρεθ', ἢ ἀνεμίχθη.
 τῇ δ' ἀρετῇ πῶς αἰχθ' ἐπὶ ἰλυθερ εἰκόρ ἀτιζομ,
 ἔκονα τῷ μεγάλιο δεοῦ κακῶ χασθ' ἀμαρ
 τας.

Εἰ ἐπὶ

ΓΡΗΓ. ΝΑΖ.

Εἰ ἐπεὶ ὁ θεὸς εἰμι, λάχθη δὲ σὸν εὐχόμεναι εἶναί.
 Πρωτόνομι ἀλφαῖο καλὸν ῥῶον, ὡς διὰ πικρῆς
 ἔρχεθ' ἀλός, μέγα θαῦμα, γλυκύνε ῥῶος, ὁδ' ἐπί
 ἠλώθῃ πελήφ. λῶθῃ δ' ἐπὶ ἡέρος ἀχλὺς (μικτῶ
 καὶ νῶσθ' μελέωρ. ἀρετῆς δ' ἐπε, ἡμετέρη νύξ.
 Πολλάκι τασσὸν ἄεζα πρὸς αἰδέρα, καὶ με βαρῆα
 τικεδανήτε μέριμνα χαμαὶ βάλε, πολλάκι δ' αἰτε
 Αὐγασάμω θεότητος ἀγνόμ φάος, ἀλλὰ μέσοντε
 ἠλθε νέφος, κρύφθη δὲ σέλας μέγα, καὶ μ' ἐδάξερ
 ὡς φνίγυ ἐγγὺς εὐνία. τίς ὁ φθόνος, ἢ ποδέεσθαι
 Αἰετ' ἐμοὶ ποθέθ' θνητῶ νόμῳ, ἢ τὸ δ' ἄμενον
 ἔσιρ ἐμοί, μὴ χθῶ μὲν ἔλεθρ, μὴ χθῶ δὲ φυλάξαι.
 Τῶ δ' ἔμπεδὸν ὄξιν, ὄνδρ' ἀμέ. πολλάκι δ' αἰτε
 ἔδλου τ' ἠδὲ κακοῖο διακρίσιμ' ἐχθρὸς ἄμορσεν,
 ὡς θῆς κερδ' ἀλέος τίς ἐπ' ἵχνεσιρ ἵχνια βάλλωρ,
 ὡς κερ' θρητῆρα καλὸν πλάγξτε δόλοισιρ.
 Ἄλλοτι σάρξ μὲν ἄνωξερ ἐμοὶ φίλον, ἄλλο δ' ἐφει

τμή,

(αἰώρ.

Ἄλλο θεός, φθόνος ἄλλο. ἡρόνοσ δ' ἐμὴ, ἄλλοτι δ'
 ἔρδω δ' ὄσυγέω, καὶ ἀμφιγέγκθα κακοῖσι.
 καὶ γελῶ μῶρορ αἰνόν ἐνὶ σπλάγχθοισιρ ἐμοῖσι
 σαρδόνιον, κακὸν χαρδ' ἐπειρηγῆτορ πνύς ὄλεθρος
 Νῶ χθαμαλός, νῶ αἰτε μετῆρορ ὕβριρ αἰτίζωρ
 Σήμορορ, ὕβρις δ' ἄρ' ἐσαύριον, ἄλλο δ' ἐρ' ἄλλοις
 καιροῖς, πουλυπόδης τίς ἐρδ' ὀμνίος ἡρόα πέτρας,

b η

Δάκρυα

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Δάκρυα ἄρμα χέωρ. ἢ δ' ὄσω ἄδουσερ ἁμαρτῆσι
 καὶ τὰ μοῖ, ἐξέκινωσα. τὰ δ' ἐν δ' ἄθερα ἄνθι, ἐγείρω
 Ἄλλαις ἀμπλακίσιρ, ἄκοις δέ τε φάρμακα ῥίφα
 Ζάφεισι πρῶθενος εἰμί. καὶ εἰ φρεσίρ, ὄσα φα οἶδα
 Αἰδούσ' ὄμμ' ἐκάλυψ', νῖος δ' ἀνένθουσερ ἄναιδ' ἰσ
 Ὀξυφαῖς ξεινοῖσι κακοῖς, ἰδίοις δέ τ' ἀφεγίς.
 Ὀυράνιθ' ἄμυδοῖσιρ, ἐπιχθόνιθ' ἀπεχθῖδ' εἰσιρ
 εἰμί, γαλιωῖορ τε, καὶ ὕλιθ'. εἰ δ' ἄρ' ἀίτης
 καὶ τυτθός πιθουαερ, ἀνίσταμαι οἶδα λέοισι
 Κνμασίρ. οὐ δ' ἄω ρήξε ὄδοσ πάρος, ἐ γλυεῶσ
 Νηνεμίω, τῆμ' εἰπεσθ' ἄχολορ, οὐ μέγα θαῦμα
 Πολλὰ δ' εὐδρ' ἐμὸν ἄσω ἐλαωρήσιρ ἀρίσαις
 ἦδη καὶ μεσάτης ἀρετῆς ὑπορεκτείνοντα.
 Ἐξαπίνης παλίνοροσ ὄνω πρ' ὄσ' ἰσσιρ ἔθηκερ.
 Ὡς τε καὶ ταμάδοιο φέρωρ πῖδα λοίγιος ἐχθρός.
 κλεπτομύνης πρ' ὄσ' ἰσσιρ ὑπ' ἰχνησίρ ἄσατε δ'

σιρ,

(πίσας)

Αὐδῖς ἀνέρχομ' ἔγωγε, καὶ ἔμπαλιρ ἔρχομ' ὄσ
 πλῆορ ἔτ' ἢ δ' ἀρ' ἰτε δ' ὑσάμμορος αἰεν ὄδ' εὐώρ.
 Αἰετ' ἔχωρ μέγα τάρβος, εἶλω μόγις, ὡκα δ' ὄλι
 μακρος μοι βίος εἶ, καὶ σκ' ἐθ' ἄλω βιοτῖος δ' ἰρ.
 Ἄνσιρ, ἄκος ποθέωρ, ἄκος δέ τε τῆλ' ἀπ' ἐμῖο.
 ἦμασι πλεότεροισι πλέορ καότητας ἀγεῖσωρ
 Τόνεκερ ἡμετέρη γλυεῖ τὸ δ' ἐ δόγμα πετωήχθω.
 Πρώτη μὲν τριτάτος καθαρή φνσι. αὐτὰς ἔπειτα

Ἄγγελισ

ΝΑΖΙΑΝΣ

ἄλλοι κτλ. τριτάτη δ' ἀρ' ἐγὼ βροτῶς ἀμολύλατε
 μεσσηγύζων, τε καὶ ἀργαλέου θανάτου (τῷ
 ἔσκαψ, ἐρίδωρον ἔχωρ τέλει, ἀλλ' ἐπίμοχθορ
 εἰ καὶ μικρὴν ἔωξα κακοῦ βίωτοιο δ' ἔρ' ἔτα.
 ὦ θεοὶ γὰρ ἄνωξ' ἐμὴ φρενὴς ἔμμε β' ἀεθλορ
 κένος δ' ὄβρι ἀριστορ, ἧς ἐρ' πλεόνεσι κακοῖσι
 βασιὰ φ' ἔρ', κακίης δ' ἐτε νῶτα διώκωρ,
 ἧς τε ῥόος ποταμῖο βιώωντο ἄλλοι ἔεθρορ
 τρηχαλέορ, δολφῶρ τε, καὶ ἄριστορ. ἰ δὲ μιγ
 κρινῶν πλειότερω καθαρωῶ ὄρι ἰλυοῦντ.
 ἦ δ' ἀρετῆς πλεκτοῖο δ' δὲ πλεόν, ἧ αὐ ὄνωρ.
 εἰ δέ τις ἐνθάδ' ἐώρ θεορ ἔδρακερ, ἧ πρὸς ἄνακτορ
 ἔδραμε σάκκα βρεῖται ἐς οὐραν μ' ἰθὺ μ' αἰεῖσαι,
 τῷ το θεῷ γέρας βεῖ, βροτῶς δ' ἐτε μεῖζ' ἐπικείδαρ
 εἰδ' ἄγέ τοι καὶ δ' ἄδ' ἐμ' ἐγὼ λόγῳ ἐρ' φρεσὶ θήσω
 πῶς κερ τῆς μεγάλης ἀρετῆς ἐπ' ἰτέλορ ἰκνησ
 ἦ μούνη καθαρωῶ καθαρωῶ δύορ. οὐ μὲν οἴω
 ἐνθάδε. πούληχοθ' γὰρ ἐπ' ὀμμασι μ' ἐνθάδε
 κατωνός.

Στέργω δ' εἴκ' ἐπατα λ' ὦω κακὰ δακρυοῦντορ
 οὐκ οἶορ μεγάλοιο δεῖξτό δε δῶρορ ἐτύχθη
 εἰκόνα πορ τίοντ' ὅ, ἐπει καὶ σθεῖο μωσινῆς
 οὐτε σέο φρενός οἶορ ἐπει καὶ κρείσσονος ἀλκίης
 ἧς οὐδ' ὄφις ἐμπίγε μόνη ἠνί(α)δ' ἄδυσια,
 καὶ μάλα θερκομὴν πορ ἐκὰς μεγάλου φάετορ

τῷ. b 11 αὐτοῦ

ΝΑΖΙΑΝΖ.

ἢ μέγα θάσος ἔχαρ, ὡς εὐπω: τὲς ἔμψυ' ἄρισον
 ἀμφοτέρωσ κερδ' ὁιο κακῆρ σάσιρ ἐρ' φρεσιθείης
 Διείσοι δ' βέλεμνον ἐπίσκοπον ἐρχερί κείδω.
 μηδὲρ ὑπορπέμπαρ χρισού' μεγαλοιο ἐφετμῆς,
 μη δὲ μὲν ἐνδὲς ἄειν, ἀβλῆς σκοπὸς ἀμφοτέρωσ
 πολλάκι καὶ δ' περιασὸν ἀρχήορ εὔτε νεοιο (θερ.
 κνδ' εὐ' ἰμείροντες, ὑπέρτονα ὄξενόι μν.
 ἦρ μιγαλοφρονέη, μνήσω δ' ὄθερ ἐς βίον ἦλθεσ.
 τίς μ' ἐνεσ τοπάρσιθερ, τίς δ' ἐνὶ ἀλλάχνοισιρ
 ἐκεύθον,

τίς δὲ ἄρ' ἔση μετέπατα, κόνις, καὶ σκῆς ἐδωδ' ἦ
 μηδὲρ ἀκιδ' νοτάτοιο φέρωρ πλέορ ἐρ' νεκύνεσιρ.
 ἦρ χθαμαλοφρονέη, πλάσμα χρισού' οἰο τ' ἐτύξαι,
 νηὶ πνοι', μοίρητε σε βάσμιον ἐνθερ ἐπ' ἦχθεσ,
 οὐρανί' εὐ, χθόνι' εὐ, τυκτόσ δεοσ, ἔργωρ ἄλκορ,
 τοίεσ χρισού' παδείσιρ ἐς ἀφθιτορ εὐχος ὁδ' εὐορ.
 τὸνεκε μὴ ἱερεσι χαρίζο, μὴ τὰ ποδισα
 τὸδε βίου θιλέει, νηὶ δὲ τε λώονα τιν' χερ.
 Νηὸσ χαρ' μεγαλοιο δεῖ' θεοί' εὐ, ὄρπορ εὔ. εὐξε
 κινν' μν' εὐ γαί' θερ, ἐς οὐρανόν' αἰετ' ὁδ' εὐορ.
 τόνπερ ἐγὼ κέλομαί σε θύώδ' εὐα πᾶσι φυλάσσει
 ἐργουσιρ ἢ δὲ λόοισιρ, αἰετ' εὐορ εὐδ' ἐχοντα.
 ἄιερ ἄρισον ἐόντα, ἐτίτημορ, οὐδοκένοντα.
 μὴ ναῦρ μιλιτοπάρσηρ, εὐχοορ, ἢ πᾶσ' ἡμοισ
 κάλλεσιρ ἀσράπην ἄγειν ἐπὶ νῶτα θαλάσσης,
 Ἄλλ.

Ἄλλ' ἐσθλ' ὡ γόμοισιν, εὐπλοῦν, εὐαῶν ἤκω
 χεῖρεσι ναυπηγοῖο δι' οἴσματ' ὦκα φέρου(σ)ρ.
 πᾶς μὲν ἴϊ πρώτῃς ἰδερ, δεῦδ' ἐτε πάντες ἐσ
 χου(σ)θ.

Ὅς σοφός, ὅς διενχρός, ὅς πλούσιος, ὅς τ' ἐπιδευής
 ἐρμαῖ(σ)τ' ἀφείσοι, πρὶ μνήσια κῆ(σ)νερ ἀνήφτω
 πᾶτιν ἐμ ἰδὲ μάλισα, ὅς ἔχομαι ὑψιθόωκ(σ)τ',
 λαὸν ἄγων θύεεσι πρὸς ὄξαν, ὡ τὸσον ἄχ(σ)τ'
 κρισὸν ἀμάζονά μελαινομλίχες πρὸς ἰδ(σ)τωπιν,
 ὅσαί τιν κλεος ἐσθλ' ἴν, ἐπὴν δεῖτ' κτλ πελάζω.
 καὶ καὶρ δὴ μέ(σ)σισι δευ(σ)τ', καὶ μέ(σ)τα βί(σ)οιο
 ἐπ(σ)τω, ὅς δὲ μέ(σ)σοισι βί(σ)α, καὶ μέ(σ)τα δεοῖο.
 Ὡ δὲ ἀνμοι φρονέωι, βί(σ)ον ἐμπεδον ἐνθάδ' ἐλαυ(σ)
 νοι(σ)τ', (σ)τ'.

ἐνθάδ' καὶ μετέπειτα δευ(σ)τ' σω ἀρεῖοι π(σ)μο
 ἀυθ(σ)ντ' σκι(σ)ντ' ἐρῆματι τῶδε βί(σ)οιο

τέλ(σ)τ'.

SCHOLION

SCHOLIION

IN LIBELLVM GREGORII

NAZIANZENI, de uirtute hominis, quem ille
 inscripsit ἀσ εαυτ̄. i. in seipsum, siue de seipso, nempe
 de homine: nam sub sua persona tractat de homine,
 quæ sczt sit uirtus hominis, & qua ratione homo ad
 perfectionem uirtutis peruenire possit. Principio aut̄
 dicit se uirtutis desiderio teneri: cæterũ quæ sit homi-
 nis uirtus, & unde contingat homini, hoc se ait igno-
 rare. Si enim (inquit) uirtus est res purissima, nihil
 omnino habens admixtum mali: uidetur quòd nemo
 sit unquam consequutus illam: atq; ita nec uirtus ho-
 minis dici poterit, quæ nulli contigit homini. Si aut̄
 res est non omnino pura uirtus, sed malis permista,
 quomodo uirtus dici meretur? Talem questionem
 Gregorius instituit ab initio, quam in progressu scri-
 pti explicat.

Τὴν ἀρετὴν τὴν uirtutem, ποθέω μὲν desidero quidem,
 ἀτὰρ sed: οὐκ ἐδιδάξαί με τὸ δὲ nō docuit me hoc,
 ἅτις δὲ quæ nam τέλεις sit, καὶ ὅθεν ὅθεν & unde
 δεῖξεται ueniat, contingat ἐμοί γ' mibi. καὶ πῶς
 Quamuis μάλα ποθέοντι ualde desideranti, ipsam
 uixt, πῶς δὲ desiderium aut̄, ἀτέλειος infectum
 carens effectu, ὅνιν cruciat⁹ sub, est: desiderium (inquit)
 nisi quis re desiderata potiatur, excruciat hominem.
 Sensus est, uirtutem, inquit, amo ac desidero. Nam

A

uirtus

SCHOLI ON

virtus natura sua animum meum in admirationem sub-
pertrahit, ac se amandum ipsa docet: coeterum quæ sit,
& unde contingat mihi, hoc nõ docet: etiamsi summo
ipsius desiderio tenear, quod quidem desiderium, cum
effectu careat, quanto maius est, tanto magis me ex-
cruciat: πρὸ θεῶν τὶ dativus ad ἑμοί γε proximum re-
latus, pro accusativo πρὸ θεῶν τᾶ qui ad με remotius
referendus erat.

ἔτι μὲρ δὲ si quidem sanè τελῆθῆς est, καθαρὸς ῥόος
purus fluor, purum fluentū, οὐκ ἐπιμιχτός non ad-
mixtus, uel non admiscibilis: hoc est, qui admisceri ne-
queat, ὑδάσι χαμηροῖσι μᾶν aquis hybernis, ἀναίροις
τῶν torrentibusq; χαράσσεισιν fossatis, qui p fossas
fluunt. Est enim χαράσσειν fossa seu fissura terre, quā
aqua pluuia seu torrens efficit: unde torrentes, hoc
loco χαράσσειν dicuntur, qui per huiusmodi ri-
mas fissurasue terre fluunt, uel qui eiusmodi fissuras
efficiunt. Si, inquit, uirtus est pura & sincera ex na-
tura, ueluti quæpiā aqua lympidissime fluens, & tur-
bidis aquis ac torrentibus, quales ex hybernis pluuijs
proueniunt, minime permixta: si, inquam, uirtus talis
est δὲ ζήλωα quero ὅσμι μᾶν qui ipsam ἔτεταμε inue-
nerit, consequutus sit, ἐπὶ χθονὸς in terra, super ter-
ram. Hoc addit ad discriminẽ celestium: quis, inquit,
hominũ uirtutem ita omni uitio carentem, consequu-
tus est in hoc seculo? ἢ γὰρ ἀνεχε aut enim edidit
βούβροσιν coenum ἐκ κισσῶν ex corde, ἢ δέξατο
aut ecce

In Lib. GREG. NAZ.

aut accepit, subaudi in cor, in animū, ἔλωρ trahent,
 ut potē qui trahit σαρκὰ βαρεῖαμ carnem grauem,
 καὶ δολούμενος & turbatus, et qui turbidus reddi-
 tur ἐκτοθερ extrinsecus, ζωφροεντι ἐχθρῶ tenebroso
 hosti, ab hoste tetro: hoste, inquam, ζωῆς ἡμετέρας
 uite nostre, καὶ ἰλυιέντι βαρεθρῶ & cœnoso bara-
 thro. Tenebrosum hostem uocat Satanā, qui per pec-
 catum ex Lucifero factus tenebrosus, atq; adeo etiam
 tenebrarum princeps, homines quantū potest suis in-
 uoluit tenebris, foelicitatem ex qua ipse excidit ipse
 inuidens. Cœnosum aut̄ barathrum mundum hunc di-
 cit, in quem pro peccato uelut in lacum seu barathrū
 aliquod cœnosum coniecti sumus. Quis, inquit, uirtu-
 tem unquam omnis uitij expertem consequutus est,
 eum nullus sit, qui non aut ex corde producat aliquod
 uitium, quo lym-pida alioqui uita turbida reddatur, aut
 extrinsecus peccatum in animum admittat, à Satana
 & mundo perturbata carne, cuius natura limosa, &
 cursus ad uirtutem tardus, facile remorari turbariq;
 potest: οὐδὲ γὰρ neq; enim ἡερ̄ εἰοικός erat consen-
 taneum, erat probabile, ἔμμεναι esse, sub. me, ἀρε-
 σορ̄ infliuidum, non fluentem, ἐπέι postquam, quan-
 do quidem ἐμί sum, ῥύσις παγίσσα fluor concretus,
 seu coagulatus: καὶ ῥευσού βιότοιο & fluxam uitam
 διεκρέω perfluo, per fluxam uitam effluo. Quando-
 quidem enim (inquit) corpus meum concretum est ex
 materia spermatis fluida, nec mundus, in quo peregrina-
 mur.

SCHOLION

namur, per quem transimus, & uelut aqua fluimus, est
 stabilis: non erat probabile me quoq; non fluxum mi-
 nimeq; durabilem esse. Hæc aut dicta sunt ex eo, quod
 siopijs de homine uerba fecit, uelut de flumine aliquo
 limoso, qui aut ipse se turbidum reddit, aut extrinse-
 cus facile perturbatur: εἰδ' εἰ si aut, quod si ἀρετὴ ἐστὶ
 uirtus est οὐ παντὶ καὶ γίγνεται ῥῶος non omnino ar-
 genteus fluor, non omnino candidus & lympidus flu-
 xus, ἀλλὰ sed ἐπιμικτός admixta χερσῶτες οἷς
 deterioribus, malis, comparatiuus pro posuiuo, καὶ
 & repete, si est uirtus μίξις ἀκαθάρτου mixtio inde-
 cora πῶς τελεθ' ἀρετὴ quomodo est uirtus. Quod
 si nō omnino est pura lympidaq; uirtus, sed malis tur-
 piter admixta, quomodo uirtus dici meretur: τὰ δὲ
 φράζεο hæc considera, καὶ γὰρ ἐγώ γε & enim ego.
 Nam ego ἐλίσο ω uerso ὠκύν νῶον uelocem mentē,
 mente enim nihil est uelocius, τῆ καὶ τῆ hac & hac,
 huc illuc, ἐπὶ στήθεσιν in pectoribus, in pectore.
 Perpende hæc, inquit, neq; enim contemnenda aut
 obiter consideranda, sed summa diligentia inquirenda
 puto ista. Proinde & ipse animi uires huc intendo,
 & consilia cogitationesq; in omnes partes uertens
 satago, ut questionem presentem discutere, & me ex
 hoc dubio explicare ualeam.

Ψυχὴ μὲν frigida quidem ἐπλετο est φύσις χιόνος
 uoc natura niuis, ἀργυφέντε candidaq; πυρρὸς δ' αὖ
 φύσις ignis aut rursus natura, contra ignis natura,

In LIB. GREG. NAZ.

Ἐσθὴ flava, θερμὴ τε calidaq;, ἢ ἐπὶ μίχῃ τῶν
 τα πάλῃ neq; miscibilia hæc sunt, neq; misceri ista
 possunt, ἐλευθ. δὲ πάρος solvanturq; prius bis ui, ἢ
 ἀνεμίχθῃ. quàm permiscentur. Nix, inquit, ἔ ignis
 pugnant inter se, nec misceri possunt: quòd si per uim
 ea cōmiscere uelis, prius soluantur ἔ pereunt, quàm
 cōmiscantur. τῆδ' ἄ, ετῆ uirtuti αὐτ πὸς ἀίχῃς quo-
 modo turpitude, ἐπὶ λυθε supingreditur, inducitur,
 ἀτιζορ ἐκονα dehonestans imaginem: quæ αὐτ ista
 sit imago, imaginemq; deformans, turpitude ipse ex-
 ponit, dicens ἐκονα imaginem τῷ μεγάλῳ θεῷ
 magni Dei, quæ est magni Dei, ἀμαρτὰς peccatum
 κακὸς ἄστος malis gaudens, quasi dicas gaudimala,
 εἰ ἐτερόρ si uerè εἰμι θεός sum Deus, λάχος δὲ σὸρ
 fors item tua. Apostrophe ad Deum, εὐχομαί εἶναι
 glorior esse, glorior quòd fors tua sim. Anima nostra
 est ad imaginem Dei creata: unde sicut imago Regis,
 est quodāmodo Rex, ἔ dicitur Rex: ita ἔ homo ad
 imaginem Dei factus, est Deus, ἔ dicitur Deus. Ego
 dixi, dij estis, ἔ filij excelsi omnes. Cùm igitur præ
 alijs rebus homo peculiarè hunc acceperit honorè ἔ
 Deo, quòd factus est ad imaginē Dei ipsius, non in-
 iuria etiā præ alijs reb⁹ homo peculiari modo dicitur
 esse Dei: quamuis enim omnes in mundo creaturæ Dei
 sunt, τῆ non nisi de hominibus, qui sunt coetus fidelit̄
 dicit scriptura, quòd sint possessio, fors, ἔ hereditas
 Dei. Est igitur sensus. Cùm uirtus ἔ uitium, malunt

SCHOLI ON

& bonum non minus inter se pugnent, quàm nix &
 ignis qui fit, quòd nix quidem & ignis inter se con-
 iungi non possunt: uirtuti aut uitium coniungitur, hoc
 est, imagini diuinæ, nempe animæ nostræ: quæ cum sit
 imago eius, qui est summa atq; eterna bonitas, & ipsa
 quoq; necesse est, ut sit bonitas: qui fit igitur quòd
 peccato deformatur, dehonestaturq; anima nostra? si
 quidem uerè inuenitur in nobis, quod scriptura dicit,
 Ego dixi, dii estis, & pars Domini est populus eius,
 & Iacob funiculus hereditatis ipsius. Si sum Deus, qui
 fit quòd peccatis sum obnoxius. Si pars & hereditas
 diuina, qui fit quòd nō sum per omnia purus putusq;
 neq; enim competit ut impura sit portio ac hereditas
 Dei, ad quem nihil immundum, nihil contaminatum
 ingreditur. πυνθάνομαι audio καλὸν ῥέορ ἄλ-
 φειδίο pulchrum fluentum Alphæi, ὡς ἔρχεται &
 uenit διὰ πικρῆς ἁλός per amarum mare γλυκὺς
 ῥέος dulce fluentum: μέγα θαῦμα magnum mira-
 culum, quod ingens miraculum est: οὐδὲ τε λέει neq;
 est, neq; fit ἐπίμικτος admixtus ἢ λώβη sue noxæ:
 hoc est, aquæ marinæ salsæ & amare, quæ admixta
 noceret suauitati ipsius. λώβη δὲ τε ἀέρος noxa autē
 æris sub. est. Est aut noxa æris, ἀχλὺς caligo, κοί-
 νοσος & morbus sub. est noxa μελέωρ membrorū,
 ἀρετῆς δὲ τε uirtutis aut sub. est noxa, ἡμετέρη νύξ
 nostra nox, hoc est, uitia quæ animi sunt tenebræ.

Alphæus fluminis ex Arcadia ortū habens, per Elidē
 in mare

11.
in Lib. GREG. NAZ.

In mare influit, hunc tradunt multi sub ima maria in
Siciliam penetrare, atq; ibi emergentem efficere Are-
thusam fontem: cuius rei argumenta esse feruntur,
quod poculum in Arethusa emersisset, & in Alphaeum
Olympie inciderat. Itemq; quod Arethusa fons per
tempus olympiorum oleat fimum, cum uerz in Al-
phæo hostiæ abluuntur. Dicit igitur Autor, quod nō
solum pugnantia, sicut est nix & ignis misceri inuicē
non possunt, sed & alia quædam in rerum natura ui-
dere est, quæ puritatem suā à corruptione conseruāt.
Quemadmodum Alphæus per immensum pelagus sal-
sugine maris nihil corruptus in SICILIAM penetrat.
Virtus aut, quam incorruptam maximè conueniebat
esse, uarijs uitiatur modis, id quod multis declarat ar-
gumentis: πολλὰν sæpe αἰεὶ α τας οὐρ sustuli alam,
subuolauī πρὸς αἰθῆρα ad æthera, ad cælum, καὶ με-
βρηεῖα μερίμνα ac me grauis cura, τῆκε δ' ἀνκτε
tabificaq; χαμὰ βάλερ humum proiecit, in terrā
deiecit. Primum argumentum: Sæpe, inquit, seculū
huius rebus neglectis, pietatis sublatus alis, cœlestia
petij: sed cura quæpiam oborta, degrauans animum
ac deprimens, & ueluti tabes quæpiam corrumpens
retro agit me, & ad hæc humilia & terrena ab illis
sublimibus & cœlestibus deiecit: πολλὰκι δ' αὖτε sæ-
pe aut rursus, sæpe item, ἀυγας ἀμνη uidi, nimirum
per internam mentis illuminationē, ἀγνὸρ φάρε pu-
rū lumen θεὸ τῆτος deitatis, ἀλλὰ μέσορ τινέφορ
sed me-

SCHOLION

Sed media quedam nubes ἤλθε uenit, intercessit, κρύ-
 φθη δὲ occultatum est aut, atq; occultatum est, μέγα
 σελας ingens lumē, καὶ με ἐδάξερ ac me enecuit,
 ὡς φύγεν postquā fugit, sub. me ἐγγύς ἐόντα propē
 existentē. Alterum exemplum: Sape, inquit, per illu-
 minationem mentis contingit mihi uidere Deum, lu-
 men illud beatum, & ab omni labe alienum: sed hoc
 ad breue tempus contingere solet. Quemadmodū enim
 nubes inter nos & solem interueniens, subducit solem
 aspectui nostro: ita caro & sensus carnis, uelut obscu-
 ra quedam nubes, oculis mentis subducit lumen diui-
 num: quod quidem lumen, cum me in propinquo exi-
 stentem deserit, magnum dolorē ex ablata sui presen-
 tia, mihi relinquit, planeq; me enecat. Hac de re Gre-
 gorius etiam alio loco dicit:

μήτηρ ἐμὴ, τί μ' ἐτίμησες, ἐπεὶ θεὸν οὔτε νοῆσα
 οὔτε φράσαι δύναμαι τόσον ὅσον ποθέω.
 Βαὶ μὲρ τις ἔμοι γενῆου περίλαμψερ ὀπωπῆ
 ἰσοφαοῦς ἑνάδος λάμψις ἐπουρανίη.
 τὸ πλεῖον δ' ὑπάλυξερ ἔχω δ' ἄχος, ὡς σεροπί-
 πρην με φάουε κρέσασῶκα πασιπτα μὲν. (τις
 Id est, Mater mea quid me peperisti, quando quidem
 Deum nec uidere, nec eloqui possum tantum quantum
 desidero, modica quedam mentis oculos mihi trini-
 tatis illuminatio circumfulsit, maior pars aut fugit:
 unde ego dolorem habeo, uelut fulgur priusquam me
 lumine satiet citò prateruolans. Et rursus alio loco:
 Priusquam

in Lib. GREG. NAZ.

Priusquam apprehendatur fugiens, & priusquam intelligatur elabens: tantum circumfulgurans mentem nostram, eamque purgatam, quantum fulguris minime durantis celeritas visum, mea sententia, ut per hoc quod apprehenditur trahat ad se: nam id quod prorsus apprehensibile non est, nec sperat, nec ut consequi possit conatur quisquam. Per hoc autem quod non apprehenditur admirationi sit: & cum admirationi est, ut magis desideretur: & cum desideratur, ut purget: & cum purgat, ut deiformes faciat: & cum talibus deinde tanquam familiaribus conuersetur. Quae sit autem nubes, quae oculis mentis subducit lumen diuinum. ipse alio loco docet:

— ἀλλὰ μέσομ νέφος ἴσατο ὅσσοι κάλυπτον
 σὰρξ ἐπ' ανισαμένη πνεύματι σὺν χθονίῳ.

Id est, sed media nubes stetit oculos tegens, caro insurgens cum spiritu terreno.

τίς ὁ φθόνος, quae haec inuidia? ex dolore loquitur. quae haec est inuidia, quae me non patitur frui perpetua uisione Dei? ἢ θνητοῦ νόμος an hominis Lex, hoc est, Deus ποθέει desiderat, αἰετῆ μοι ποθέεσθαι semper mihi desiderari, ut à me semper desideretur. ἢ an τὸ δεῦρο εἰς ἐμοὶ hoc melius est mihi, μὴ χῆρα μὲν εἶναι labore quidem capere, labore consequi, μὴ χῆρα δὲ φύλαξαι labore item conseruare, labore retinere, τοῦτο γὰρ ἐμπεδῶρ ἐστὶν hoc enim stabile est, ὁ νοῦς κάμει quod mens laborauit,

B quod mens

SCHOLIION

quod mens labore consequitur. Inquit que sit causa,
quod lumen diuinum statim ut apparuit, subducitur
oculis mentis. An quia Deus uult, inquit, ut semper à
me desideretur: ideo gustum tantum uisionis sui exhi-
bet mihi, ut magis desiderium ipsius in me accendatur.
An quia magis ita expedit, ut & cum labore hoc con-
sequar, & cum labore retineam, propterea quod uili-
scere soleant, que facile acquiruntur, & nullo negotio
retinentur. Deinde, quoniam homo ad laborandum
sicut auis ad uolandum natus est: expedit ut in ijs po-
tius elaboret, que durabilia sunt: que enim labore
corporis parantur, non durant, nec hominē post hanc
uitam comitantur: que aut animus diuinarum rerum
studiosus acquirat, ea sola durant, & in futura uita
hominem non deserunt. Deum aut uocat legem homi-
nis, propterea quod Deus est exemplar illud, ad quod
se homo componere debet, & uitam suam uelut ad
prescriptam legem instituere. Estote (inquit) perfecti,
sicut & pater uester qui in caelis est perfectus est. Sed
& uulgo dicimus, Omnis Christi actio, est nostra in-
structio. Plutarchus in libello πρὸς ἠγγεμόνα ἀπαί-
μα δευτορ. Iupiter (inquit) non habet iusticiam assi-
dentem, sicut Poëtae fabulantur, sed ipse est iusticia,
& lex antiquissima et perfectissima. Tertium argu-
mentū sequitur: ποῦ δὲ καὶ ἄυτε saepe item ἐχθρὸς
hostis, nempe Diabolus, ἀνεστέρ obfuscatur, obscuratur,
δυσκρίσιμ discrimen ἐσθλῶυτε boniq; ἢ κακοῖα
& mali.

S C H O L I O N

futurum seculum. Vocat autem presentem uitam tēpus, futuram: æona: αἰών enim non est tempus, nec temporis pars, neq; enim æon est res mensurabilis. sed quod nobis est tempus, quod solis reuolutiōe mensuratur, hoc in rebus æternis est æon, ex re ipsa nomen habens: αἰών enim dicitur, quasi dicas αἰεὶ ὢν semper existens: non sicut tempus, quod semp transit absq; cursus intermissione, & quod quidem præterijt, iam non est: quod autem futurum est, nondum adest: presens autem antequam percipiatur, sensum effugit.

ἔρδω δὲ facio autem, ὄσσυγέω quod odi. Sic Paulus: Non quod uolo bonum (inquit) hoc ago, sed q̄ odi malum illud facio. *Quæ* quidem uerba sub persona carnalis hominis dicuntur, qui odit quidem malum: uictus tamen infirmitate carnis peccat, repugnante intus animo: καὶ ἀμφιγέγηθα κακῶσι & gaudeo malis, oblector malis, καὶ γελῶ & rideo, μορὸν αἰνὸν mortem grauem, ἐνὶ σπλάγχνοις ἐμοῖς in uisceribus meis: rideo, inquam, σαρδόνιον Sardonium, subaudi, γελωτα risum, κακῶχαρτον malis gaudentem, quasi dicas gaudimalum. SALomon dicit, Peccator cum uenerit in profundum contemnit. Pleriq; aut̄ eò malitiæ deueniunt, ut non solum contemnant, sed gaudeant insuper malis suis: de quibus scriptura dicit, Exultant cum malè fecerint. Gaudeo (inquit) malis, nec mortem intus conceptam deploro, sed rideo: qui tamen risus est sardonius & nociuus, utpote

atpotè qui suis gaudet malis. Risus Sardonijs, ab insula Sardinia: in Sardinia enim inuenitur herba quaedam, quam qui ederit, moritur cum risu. Mors autem sicut & uita est duplex, nempe corporis & animi. Vita corporis, est anima: & uita anime, est Deus. Mors corporis, est separatio anime à corpore. Mors anime, est separatio diuina gratiæ ab anima, quod fit per peccatum: quare peccatū hoc loco dicitur mors, quòd animam priuet uita, & mortificet.

Νῦν χαμαλὶς nunc humilis, sub. sum, νῦν αὐτὸς nunc rursus μετ' ἤθους sublimis, elatus, σήμερον hodie, sub. sum, ἀτίζωμ spernens, reijciens ὑβρις contumeliam, ἐσαύριον δ' ἄρα in crastino autem, cras autem: ἄρα coniunctio expletiva, ὑβρις contumeliosus, ἄλλος ἐν ἄλλοις καιροῖς alius in alijs temporibus: πολυπόδης τις polypus quidam, ἐειδόμενος χροῖα assimilatus corpore, Synecdoche Græcis usitatissima, assimilatus corpore πέτρας petris. Sum, inquit, mutabilis & inconstans: interdum, inquit, sum humilis, interdum elatus, interdum modestus, interdum contumeliosus: neq; idē sum semper, sed alias alius, ueluti polypus piscis, qui colorem subinde mutat, & ad qualem se applicat petram, talis efficitur. Δάκρυα θερμὰ χέω lachrymas calidas fundo, ἢ ἄμαρτάν; δὲ peccatum autem οὐ συνέγεισεν non co-effluit, non effluit unā, καὶ τὰ μὲν & has quidem, & alias quidὲ ἐξ ἐκένωσα euacuauī, exinanīuī, effu-

SCHOLI ON

δι, τὰ δὲ alias uerò, ἀδιδίς ἐγείρω rursus excito, εἰν
 δουερ intus, ex interioribus, ἄλλαις ἀμπλκίαι-
 σιρ alijs peccatis, p̄ alia peccata, ἄκουε δ' ἔτε φάξ
 μακα medela aūt pharmaca, medentia pharmaca,
 ἴψα abieci, abijcio. Soleo, inquit, nonnunquā pec-
 cata cum feruore deplorare lachrymis profusis, quæ
 est peccatorū certissima medela: interdum uerò abie-
 cta hac medicina, denuo pecco, & quod iterum de-
 plorem designo. παρθένος εἰμι uirgo sum, σὰς
 κέσι carne, καὶ εἰ φρεσὶν & si animo, sub. sum uir-
 go, οὐ σάφα οἶδα non planè noui. Carne quidem sum
 purus à coitu uenerco, an aūt animo purus itidem sim,
 nescio: coitus enim interdum solo animo designatur.
 Qui, inquit, aspexerit mulierem ad concupiscendum
 eam, iam mœchatus est eam in corde suo. ἀιδώς ἐκά-
 λυψε μ' ὄμματα pudor texit oculos, νόος δ' ἀναχι-
 δής mens autem impudica ἀνένευσεν erigitur. Oculi,
 inquit, præ pudore in terram desiguntur: at mens non
 perinde demisso uultu est, sed erecto & impudico.

Mens, inquam, ὀξύφαις acutum habens uisum, quasi
 dicas, acutilumina ξείνοισι κακοῖς alienis malis, ad
 aliena mala, ἰδίοις δ' ἔτε proprijs autem, ad propria
 autem mala, ἀφελγής cœca, carens lumine. Mens,
 inquit, ad mala aliena oculata, ad sua autem cœca.
 εἰμι sum οὐρανίου μύθοισι coelestis sermone, ἐπι-
 χθόνιος περὶ τῆς ἐσσι terrestri animo, γαλκνιδωρ
 τε tranquilusq; καὶ εὐδίας & quietus, repete, sum.

εἰδ' ἄρα

in Lib. GREG. NAZ.

εἰδ' ἄρα si autem, quòd si, αἰτήης uentus, καὶ τῆς τοῦ
 etiam paruus πνεύσασεν flauerit, ἀνίσταμαι insurgo
 οἰδ' ἀλλοίσι κύμασι tumidis fluctibus, οὐδ' ἀπέληξε
 πάρος nec desinit prius ῥόθου impetus, undarū stre-
 pitus, ἢ γινεσθαι quàm fiat ὑνεμίη uentorū tran-
 quilitas : τῆμος δὲ tunc autem, πρὸς φυχόλοιο ca-
 dere iram, sopiri iram, οἱ μέγα θαῦμα nou magnū
 miraculum, sub. est. Quemadmodum mare quàm diu
 quiescunt uenti, est tranquilum : at cūm flauerint uen-
 ti, insurgit & intumescit fluctibus, nec impetus ille et
 undarum strepitus desinit, quoad uenti sopiantur. Ita
 & ego sum tranquilus, sum mansuet⁹, quàm diu nulla
 occasio iræ contingit. At ubi uel minima causa ad irā
 me prouocauerit, continuo perturbatio & furor exoritur,
 nec prius desinit quàm causa, quæ bilem moue-
 rat, submota : esset autem res magna, & admiratione
 digna, si quis magnis ad iram impellentibus causis a-
 nimum reprimat ac moderetur. Cæterum quòd ego
 leuissima cōmotus de causa, nō prius quàm hac sublata
 irasci desino : hoc nec magnum, nec admiratione di-
 gnum est. πολλὰν δὲ sepe αὐτ' λόγιος ἐχθρός
 pernitiosus hostis, εὐδρόμεντι benè currenti, expe-
 ditè currenti, Metaphora, & est datiuus pro genitiuo,
 quod Pòētis est familiare. σὺν ἀρίστοις ἐλπώρησι
 cum optimis spebus, πόδα pedem, currentis pedem,
 ἴδιαν καὶ μεσάτην ἀρετῆς etiam mediam uirtu-
 tem ὑπερεκτείνοντα superantem, ἐξαπίνης ἔθηκεν
 ὑπὲρ

SCHOLIION

ἄπ' ἀπροσδοκίᾳ ἰσσίῃ repente posuit sub radicibus,
 παλίνωσσον φερων retrorsum ferens, ὡσεὶ κατὰ
 ψαμάθους uelut per arenam, κλεπτομένης elaben-
 tem, προπάρουθεν ante, ex anteriori parte, ὑπ' ἴχνε-
 σιν ἀσχετούσιρ sub uestigijs incertis, sub uestigijs
 instabilibus. Virtus res est ardua, proinde non sine
 labore ad eam peruenitur: quod HESIODVS
 etiam docet his uerbis:

τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρωτὰ θεοὶ προπάρουθεν ἔθηκαν
 ἀθάνατοι, μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος ὁμιος ἐπ' αὐτῶν.
 Id est, ante uirtutem dij sudorem immortales posue-
 runt, & est longa & ardua uia ad ipsam. Quemad-
 modum enim in excelsum montem non sine labore a-
 scenditur, ita etiam ad uirtutis culmen non perueni-
 tur sine sudore. Dicit ergo Autor, quòd sæpe foelicitery
 currentem me & proficientem in uirtute, & iam me-
 diam uirtutis altitudinem nonnunquam superantem,
 Satanas humani generis perpetuus hostis retro agit,
 & ex sublimitate ad quam perueneram, ad infima me
 deijcit: non secus ac euenire solet ei qui montem su-
 blimem ascendere conatur, progressusq; ad mediã alti-
 tudinem deorsum sub radices montis decidit, labentia-
 bus uert per arenam pedibus, quæ sursum nitentis ue-
 stigia sustinere non potest, utpotè res infirma & flui-
 da. αὐθις ἀνέρχομαι ἔγωγε rursus ascendo ego,
 καὶ ἔμπάλιν ἔρχομαι & rursus uenio, ὀπίσσω
 reiro, retrorsum, πλεῖον ἔτι plus adhuc, ἢ quàm
 τόπος

16
in Lib. GREG. NAZ.

τὸ πᾶροισιν antea. Post casum, inquit, eo unde de-
 cideram ascendere conor : sed iterum magis etiam ἐ-
 periculosius quàm antea decido. δυσάμμος infœ-
 lix, sub. ego αἰὲρ semper, ἐδέουω iter faciens, αἰὲρ
 ἔχω semper habens μέγα τᾶς βος magnum me-
 tum : μόγις uix, laboriosè ἔβην ascendi, ὧκα δὲ
 statim autem ὀλισθοῦν lapsus sum, decidi. Infœlix,
 inquit, ego, qui ita semper ascendo, semper casum me-
 tuo : ἐ magno labore quidem ascendo, faciliμ autem
 decido. μακρὸς μοι βίος ἐσὶ longa mihi uita est,
 καὶ οὐκ ἐθέλω ἐ non uolo λύσιμ βίῳ τοιο solutio-
 nem uitæ, finem uitæ, ἄκος ποθέω medelam deside-
 rans, ἄκος δέτε medela αὐτ τῆλε procul, sub. est
 ἅπ' ἐμοῖο à me, πλεοτέροισιν ἡμασι pluribus di-
 ebus, πλεόν ἀγείρω plus colligens, magis con-
 gregans, κακότητες malitias, peccata. Præsens ui-
 ta (inquit) cùm sit ærumnosα ἐ misera, longa mihi
 uidetur esse, ac me tedet ipsius : quemadmodum ἐ
 DAVID deplorat præsentem uitam sibi prolongari,
 cùm dicit : Heu quia incolatus meus prolongatus est.
 Quamuis αὐτ longa ἐ tediosa mihi sit præsens uita,
 mori tamen nolo, nimirum uulnera peccatorū sanari
 per pœnitentiam prius cupiens. Sed tantum abest ut
 cōmissa expiem scelera, ut noua etiā insuper quottidie
 addam, ἐ cum etate plura semper cumulem. Hucusq;
 ostendit uirtutem hominis uarijs uitari modis, nunc
 deinceps ad dissoluendum dubium, quod ex proposito
 questione natū erat, accedit. C τὸν

SCHOLION

τούνεκιν *ideo* τὸδε δόγμα hoc dogma πεπνι-
 χθω *fixum sit, statuatur* ἡμετέρι γενει *nostro ge-*
neri, apud nos. πρὸ τῆ μέρ τριάδος φύσις *prima*
quidem Trinitatis natura, καθαρὴ *pura, sub. est,* αὐ-
 τὰρ ἑπάτα *at deinde, deinde autem* ἀγγελικὴ *Ang-*
gelica, τριτάτη δ' ἄρα *tertia autem sub. natura,* ἐγὼ
 κροτοῦ *ego mortalis: ego homo, sub sum* ἀμφιτά-
 λαντος *anceps, utrinq; libratus, quasi dicas ambili-*
bris, ἐσθλὸς stans, constitutus μεσοκινύ *inter ζωῆσ τε*
uitamq; καὶ ἀσχαλέου θανατοῦ ὁ *molestam mor-*
tem. ἔχωρ τέλος *habens finem* ἐπίδωρον *magni*
præmij, ἀλλ' ἐπίμοχθον sed laboriosum, arumno-
sum, εἰ καὶ μικρὸν ἔωξα si uel modicum aperuero
θύετρα fores, κακοῦ βιοτοῦ male uite, ὧδε γὰρ
sic enim, ita enim θεὸς ἀνώξε *Deus iussit, Deus uo-*
luit, ἔμμενοι ἀέθλον esse certamen, ut esset certa-
men, ἐμῆσ φρενὸσ mee mentis. *Ideo, inquit, hoc*
dogma fixum ὁ *stabile esse debet apud nos, nempè*
quòd puritas est triplex. Prima quidem ὁ *incompa-*
rabilis est diuine nature. Secunda est nature angeli-
ce. Tertia humane. Diuina puritas talis est, ad quam
omnia collata quamuis purissima, sunt immunda. Post
hanc primas tenet Angelorū puritas, qui post casum
Luciferi, ὁ *eorum qui Lucifero adhererant, ita con-*
firmati sunt in charitate diuina, ut amplius peccare nō
possint. Antea uerò non ἀκινίτους fuisse Angelos,
sed ἀκινίτους ad malum, Luciferi casus docet.

Angelica

Angelica deinde puritate multò inferior est humana,
 quippè uita nostra inter bonum & malum, inter ui-
 tam & mortem est constituta, nunc in hanc, nunc in
 alteram uergens partem: præmia quidem amplissima
 proposita habens, sed quæ nõ contingunt homini sine
 labore, sine ærumnis multis, quæ ærumna hominem
 in hanc miseram uitam procedentem, statim in ipso li-
 mine excipiunt: unde nemo, quantumuis breuis uita
 fuerit, expers esse malorũ potest: Deo ita ordinante,
 ne mens in otio ac pace torpeat enerveturq; , sed cer-
 taminiibus huiusmodi semp̄ exerceatur, ac deinde pro
 laboribus coronam immarcescibilem reportet.

καίνοσ δὲ ille autem ἔστιν ἀγιστοσ ἐστὶν optimus, ὃσ ἐπ
 πλεόνεσσι κακίοσι qui in plurimis malis, ῥαυὰ
 φέρει parua fert, pauca habet: hoc est, qui inter plu-
 rima mala, quibus humana uita est obnoxia, minimis
 laborat. Sic & HORATIUS dixit, nullum absq; uitij
 nasci: optimum autem esse, qui minimis urgetur.

κακίησ δ' ἐτε locus non est integer, & carmen non
 constat: δῖὼκωρ δ' ἐτε persequens autem ῥῶτα κα-
 κίησ terga malitiæ, ὡσε ῥόοσ ποταμοῖο uelut fluxus
 fluminis, βῖὼμενοσ impellens, uergens, ἄλλο ῥέεθροσ
 aliud fluentum, ἀολέροντε turbidumq; , καὶ ἄγιστοσ
 & seuum, εἰδὲ si aut, quod si μιγείη misceatur, κρύ-
 πτωσ occultans πλειότερω καθαρω̄ copiosiore pu-
 ritate ῥόοσ ἰλυιέντωσ fluentum limosum, ἢ δ' ἀρετῆσ
 hæc uirtus, hæc est uirtus πλεκτοῖο cõpositi, nemp̄

S C H O L I O N

hominis, qui ex terra & spiritu, ex corpore et anima
 est constitutus. Peccatum est duplex, est enim quoddam
 peccatum ad mortem, quoddam non ad mortem: sicut
 Ioannes Apostolus docet in prima Canonica, uel ut
 solemus dicere, peccatum mortale, & peccatum ueni-
 ale. Peccatum ad mortem est, homicidium, adulteriū,
 & id genus alia. Peccatum non ad mortem, ut si quis
 captus cibi potusue dulcedine, paululum aliquid sumat
 ultra nature necessitatem. Peccatis mortalibus carere
 potest homo, peccatis uenialibus non item: etiā si nul-
 la culpa est tam leuis, ut sit negligenda: leuia enim si
 negligantur, pertrahunt ad mortem: sicut arena mul-
 ta degrauat nauem, etiā si minima sint ex quibus con-
 stat arena. Dicit igitur Autor, quod uita humana
 absq; peccatis non agitur: optimus aut ille est, qui mi-
 nimis & paucissimis (nam *βαρῶν* utrunq; significat)
 laborat uitijs, quiq; in seruitutē peccati se redigi non
 patitur: sed potius illud profligat ac terga uertere com-
 pellit, profligatumq; urget ac persequitur: & sicut flu-
 uius purus lympidusq;, propellere ui solet fluentum
 aliquod in diuersa nitens turbidum & asperum, ipse
 purus ac lympidus permanens: aut si quid etiam tur-
 bidi admisceatur copia purioris aque modicum illud
 impuritatis ita obscurans, ut nihilominus purus lym-
 pidusq; esse uideatur. Ita & is contra nitens malum
 in fugam uertit persequiturq;: quod si quid labis etiā
 contrahat, copiosiore puritate uite & hoc obscurat
 occultatq;.

in LIB. GREG. NAZ.

occultatq;. Et hæc est uirtus hominis, qui ex carne
 & spiritu, ex corpore & anima constat: non sicut
 Angeli, qui sunt mentes simplices, & intelligentie
 abstracte, materiaeq; expertes. εἰδέντις si aut aliquis,
 quod si quis ἐν αἰσθητικῷ hic existens, nempe in hac
 uita, εἶδεν θεόν uidit Deum, ἢ εἶδεν αὐτὸν aut cu-
 currit πρὸς ἄνακτα ad Dominum, αἰετῶς ἐνθεῖν su-
 blata hinc σάρκα βαρεῖαν carne graui, ἐξ οὐρανῶν
 in caelum, τοῦτο γὰρ ἐστὶν hoc donum est θεοῦ
 Dei, θεοτόcis δέτε hominibus aut, μετὰ ἐπιπέ-
 σω modus impositus esto, modus adhibeatur. Quod
 si, inquit, alicui præter ea quæ diximus maius aliquid
 contingit: nempe si aut puritate cordis ita excellit, ut
 Deum uidere in hac uita etiã mereatur, quemadmodũ
 Patriarchæ & Prophetæ, et alij Sancti uiderunt: aut
 ad Dominum affectu cordis ita contendit, ut carnis
 infirmitate & grauitate ad hæc humilia non depri-
 matur, sed potius ipse carnem firmitate spiritus ab ijs
 secularibus abstrahat, & ad cœlestia subuehat. Si, in-
 quam, tale aliquid contingit cuiquam in hac uita, hoc
 Dei donum est, quod supra conditionem uite presen-
 tis diuinitus conceditur: homo aut modestus esse &
 conditionis sue modum agnoscere debet. εἰδέντις si
 autem age, si aut uis age, uel, age uerò: nam sic apud
 Homerũ accipi solet hæc loquutio. καὶ τοῦτο λέγει
 λόγῳ & hanc ego rationem ἔστω τῶντι ponam τίδῃ
 ἐν φρεσὶν in præcordijs, in animo, πῶς κεν ἴκηται

C ij

quomodo

SCHOLIION

quomodo peruenias, quomodo peruenire queas ἐπὶ
 τέλος ad terminum, ad metam τῆς μεγαλήτης ἀ-
 ρετῆς magnæ uirtutis, ἡ μόνη que sola, sub. est κα-
 θαρῶ puro, nempè Deo καθαρῶ θύος purum sacri-
 ficium, purum thimiama. Age uerò, inquit, etiam hoc
 ego te docebo, qua ratione sczt peruenire possis ad
 perfectionem uirtutis: uirtutis, inquam, non uulgaris,
 sed numeris omnibus absoluta, que nihil uitij, nihil
 imperfectionis admixtum habet: & que sola Deo,
 utpotè purissimo purissimum est sacrificium οὐ μὲρ
 οἶω non equidem puto, ἐνθάδε hic, in hac uita, κα-
 πνός γὰρ fumus enim πονλύχοος multifusus, mul-
 tum diffusus, ἐνθάδε hic, sub. est ἐπὶ ὀμμοσιν in
 oculis, σέσω contentus sum, boni consulo, **πρὸς
 stawam**: δὲ autem ἔικερλίπω si relinquam, si
 relinquere queam, ac effugere κακὰ δακρυόεντα
 mala lachrymosa, mala tristia. Perfectio absoluta nō
 contingit in hac uita, sed in futura: ex parte enim co-
 gnoscimus, inquit Paulus, & ex parte prophetamus.
 Ast ubi uenerit quod perfectum est, tunc quod ex par-
 te est abolebitur: quum essem ut puer, ut puer loque-
 bar, ut puer sentiebam, ut puer cogitabam: at ubi fa-
 ctus sum uir, aboleui puerilia: cernimus enim nūc per
 speculum in enigmate, &c. & mox, nunc cognosco
 ex parte, tunc uerò cognoscam quemadmodum & co-
 gnitus sum. & alio loco, non quòd apprehenderim,
 aut iam perfectus sum, sed sector si etiam apprehendā,
 quatenus

quatenus & apprehensus sum, & mox, ego meipsum
nondum arbitror essequutum esse, unum autem illud
ago: eorum quidem quæ à tergo sunt obliuiscens, ad ea
uerò quæ à fronte sunt enitens, iuxta præfixum signū
insequor ad palmā supernæ uocationis Dei: quotquot
itaq; perfecti sumus, hoc sentiamus: hic Paulus docet
perfectos, ut ad perfectionem contendant, & se im-
perfectos sentiant: perfectio enim quæ hîc est, nondū
est perfecta, & collata ad perfectionem futuram est
quedam imperfectio. Proinde Autor hoc loco non
arbitror, inquit, te summam et absolutam uirtutē con-
sequi posse in hac uita, propterea quòd error et igno-
rantia, ueluti fumus quispiam offusus est oculis mentis
nostræ, quāndiu in hoc corpore uersamur: unde se-
pius nos impingere contingit. Satis igitur fuerit, si
quod hîc meditamur, quod toto pectore hîc querimus,
in futuro seculo consequamur: nempe ut in uniuersa
sum malis peccatisq; tristificis careamus, ac uirtutem
omni labe carentem possideamus. Potest & aliter
accipi postremus hic uersiculus, ut sit sensus: mihi sa-
tis fuerit, si uirtutem perfectam consequi in hac uita
non datur, ut saltem effugere peccata in posterum ua-
leam, præsertim grauiora, quæ infelicitatem hominī
& lachrymas pariunt. οὐκ οἶον non solum μεγὰρ
δοξο θεοῦ magni Dei, δῶρον donum, ἐτήχην τόδε
est hoc, πρὸς dictum est pro καὶ περ quamuis, τίοντος
honorantis εἰκόνα imaginem: hoc est, hominem qui
ad imaginem

SCHOLIION

ad imaginem Dei factus est. ἐπεὶ quoniam, sub. est hoc
 και σέιο μανονῆς & tui consilij, industrie tue, οὐτὲ
 σέο φρενῶς οἴου nec tue mentis solūm, ἐπεὶ quoniā
 και κρείττονος ἀλλῆς etiam prestantioris uirtutis,
 prestantioris auxiliij, seu potentie: ὡς ut, sicut οὐδ'
 ὄψις μόνη nec uisus sol⁹, και μεγάλου φαέθοντος
 absq; magno Phaetonte, absq; sole, θήσατο ἐμοί
 uidet mihi, λευσα uisibilia, και πτερ quamuis μά-
 λα δερκομένη ualdē perspicax, ualdē acutus, αὐτὸς
 Δὲ ipse autem ἐλαμψεν ὀμματα illuminat oculos,
 και ὀμμασιν & oculis, αὐτὸς ἐφάνθη ipse appa-
 rat. Promiserat se rationem daturum, quomodo ad
 perfectionem aliquis peruenire possit: quæ si absoluta
 non contingit in hac uita, in futura continget, sed non
 nisi ijs qui toto conatu ad eā hīc contendunt, & per-
 fectione huius uitæ perfecti sunt. Opus est enim, qui
 ad illam perfectionem peruenire cupit, ut hīc prius
 sit perfectus per fidem, & mandatorum Dei obserua-
 tionem: ad quæ praestanda, quoniam opus est auxilio
 diuino, opus est & uoluntate industriaq; nostra. Ideo
 Gregorius, ne uel otiosus remissusq; sis in rebus salu-
 tis, persuasum habens te nihil agente, diuinitus ista ti-
 bi contingere posse: uel rursus de te tantum præsu-
 mas, quasi proprijs uiribus ista consequi possis: docet,
 quod quamuis Deus magnis & honorificis donis ho-
 minem afficit, utpotē ad imaginem sui creatum, hoc
 tamen uoluit non suum tantum esse donum, sed ho-
 minis etiam

in Lib. GREG. NAZ.

minis etiam hac in parte industriam requirit. Nec rursus hoc prestare humane mentis est tantum, sed et auxilium diuinum ad eam rem requiritur. Si enim consideres uoluntatem et rationem hominis, inuenies et uoluntatem per se absque gratia inefficacem esse, et rationem nisi diuinitus illuminetur caecam: quippe oculus quantumuis acutus, non potest absque solis lumine res uisibiles cernere. Sol enim est, qui et oculos illuminat, et ipse se oculis uidendum exhibet. Quod autem est sol oculis corporis, hoc est Deus oculis mentis. Deus enim mentem nostram coecutientem in rebus salutis, quamuis alias sit perspicacissima, illuminat: ut in lumine ipsius, nempe in Spiritu sancto, uideamus lumen: hoc est, Filium qui est lumen de lumine, Deus uerus de Deo uero: quem qui uidet, uidet et Patrem: sicut ipse testatur in Euangelio.

Δοια μέρ μοῖσαι due quidem partes, sub. sunt μεγάλω θεου magni Dei, πρὸς κρείσσονα ad bona: comparatiuus pro positiuo, πρῶτητε primaque, ὑστατήτε ultimaque, ἡ δέτε una autem, καὶ παρ' ἐμεῖο etiam à me, κείνος ἔθηκε ille fecit, sub. με δεκτόν καλοῦ capacem boni, et hæc est prima, καὶ κέρτος ὀπάρη et robur prestat, addit robur, et hæc est ultima, αὐτός δέ ipse autem ἐν μεσάτω in medio, ego autem in medio, σαδικοδρόμος studij cursor, οὐ μάλα non admodum ἐλαφρὸς leuis, ἀρχομαι uenio, οὐκ ᾔγέσασθε sine premio, irremuneratus:

D

Nomen pro

S C H O L I O N

Nomen pro Aduerbio , τιταίνωμ κῶλα intendens membra, ἐμ ἄλμασι in saltibus, in cursu, χρισὸρ ἔχωμ πνὸήμ Christum habens spirationem, χρισὸρ σθένος Christum robur, ὄλβομ ἀγητὸρ opulentia admiranda, ὅσμε τίθησι qui me facit, καὶ ὠπήεντα & oculatum, καὶ ἐυδρομέοντα & benè currentem. Sicut diximus rationem humanā absq; gratia diuina cœcam esse, nec sufficientem ex se ad fidem & cognitionē Dei. Sic & uoluntas ad facienda mandata Dei, sola efficax non est absq; gratia. Ad faciendum enim bonū, primo opus est, ut sit capax uirtutis is qui bonū operari debet : secundo, accedat opus est uoluntas & industria : tertio, uires & potentia requiritur. Ex ijs tribus, primum & ultimum est Dei : secundum uerò seu medium, uoluit Deus esse etiā hominis: Deus enim creauit hominem non sicut bruta quæ uirtutis capatia non sunt, sed creauit eum ad imaginem sui, ut esset boni capax, & liberi arbitrij particeps : quod arbitrium si homo ad bonum conuerterit, studiosusq; uirtutis fuerit, Deus non deerit conatibus ipsius, sed addet uires, ut quod instituit, quod conatur perficere ualeat. Hoc est igitur quod dicit Autor, Deus capacem me uirtutis creauit, nimirum ad imaginem sui, & præterea uires etiam addit : & iste sunt duæ partes à Deo, quæ ad faciendum bonum requiruntur. Inter has aut in medio est mea una, nempe industria mea, qua utens curro ad institutam metam, & præmium currentibus & laborantibus

S C H O L I O N

testis facere. Hic est igitur primus gradus, & præci-
 pius ad uirtutem consequendam, ut agnoscas te absq;
 CHRISTO nihil posse. τῷ ἰδεὸ μίμοι ne mihi λίαν
 μεγαλίβεο ualdè magnificeris, ne te ualdè iactes,
 μὴ δὲ κάστος ἔχη neq; robur habeas, ἐπιπραπί-
 δεσσι σεῖο in animo tuo: hoc est, ne robur & fidu-
 ciam reponas in sapientia tua, nec nitaris consilijs tuis:
 hoc enim & scriptura prohibet, Maledictus, inquit,
 qui confidit in homine, & brachium suum posuit car-
 nem. καὶ εἰ μάλα εἶς etiam si maxime sis πάνσο-
 φος sapientissimus, μὴ δὲ neq; εἰσοσῶν τινα uidens
 aliquem χαμωώτερον inferiorem, ἀεθῆς extol-
 laris ὑψος altum, subaudiendum εἰς, ut sit, εἰς ὑψος
 in altum, ὡς κρητέων πάντων tanquam superans
 omnes, καὶ ἐλαίνων & agens, & currens, ἄσσορ
 τέματος prope metam. Ideò, inquit, conscius ipse
 tibi, quòd absq; Christo & gratia ipsius nihil es, ne te
 iactes, ne consilijs tuis fidas, etiam si omnium sapien-
 tissimus sis: quòd si quem uirtute inferiore te uideris,
 ne efferaris, nec tibi placeas, quasi omnes ant eas, quasi
 metam contingas: sed cum Paulo obliuiscens eorum
 que à tergo sunt, ad ea que sunt antè contendas: nec
 metam putes esse ullam, ad quam progressus aliquis,
 ultra proficere non possit: semper enim est quo pro-
 ficias in hac uita, quamuis excellens, quamuis ipsis A-
 postolis sis par. ἐν τῷ τετέματος ἐμένειν intra ter-
 minum manet, ὅς οὐκ οἶδε qui non nouit τέμα
 πορείης

in Liö. GREG. NAZ.

πορεύεσθαι terminum itineris. Paulus nondum se apprehendisse putat, sed semper ad anteriora contendit, docens ut quotquot perfecti sunt, idem sentiant. Proinde & tu sentire debes intra terminum te esse, nec ad terminum peruenisse. Est autem intra terminum, qui finem progrediendi nescit: hoc est, qui semper in uia uirtutis proficit. Alioquin qui subsistit, is iam ad metam se peruenisse putat. λίμρ μέρ ἑομέερ ualde quidem tremendum, ualde quidem est metuendū, λίμρ δέετε ualde aut μη βλεμεαίνε non superbiendū, ὑψος altitudo, sublimitas, εἰς γῆν ἔθηκε in terram ponit, ὑψος sublimitas, εἰς οὐρανὸν ἄειρε in cælum tollit: καίρα θεός ac Deus κατέειρα irascitur, infensus est ἕπσοπλίησοι μεγάλοισι superbijs magnis. Debes, inquit, ualde timere, sed placere tibi ualde non debes: qui stat timere casum, non superbire debet: nam excellere uirtute, plerisque est occasio ruinae: cum uert is qui excellit, arrogans esse & alios præ se contemnere cœperit: quod si is qui excellit fuerit modestus et humilis, is quantò excellentior uirtute fuerit, tantò maiorem gloriã apud Deum consequetur. Hoc est igitur quod dicit, sublimitas in terram deijcit, sublimitas in cælum tollit & euahit.

τὸ μέρ hoc quidem, aliud quidem μάσπτε χῆρεσσιν apprehende manibus, τὸ δὲ ἔλπεο aliud autem spera, τῷ δὲ ὑπόσχε αἰῆ aut cedas, alij te submittas, καὶ τὸ σαοφροσύνης & hoc modestia, sub. est, &

SCHOLIION

hoc pertinet ad modestiam, ἰδμενα μετρεα scire modum, ἢς βιοτητος sue uita. Qui uenantur aut piscantur, cum unum aliquid coeperint, sperant aliud: quae aut excedere uires suas putant, alijs relinquunt: ut uerbi gratia, qui hamo ex arundine suspenso piscantur, paruos pisces capiunt, magnos autem & qui sunt de genere cetorum, alijs relinquunt. Ita qui uirtutis est studiosus, cum hoc assequutus fuerit, sperat aliud, pro modulo tamen suo: nam altiora se non affectat, sed submisè de illis sentiens, maioribus & perfectioribus ea relinquit, ipse sibi paruitatis suae conscius. ἰσὸρ τὶ κακὸν ἐστὶν æquale quoddam malum est, particula τὶ uacat sepe in oratione, ut hic, ἀπ' ἐλπίδος τίθεσθαι à spe ponere, desperare, ἐσθλὰ bona, καὶ μέγα θάρσος ἔχειν & magnam fiduciam habere, ὡς εὐπετέες quod facile, quasi procliue sit, ἔμμενα ἀριστον esse bonum, esse optimum, ἀμφοτέρωσ modo, οβοιάτο: θείνσκειν posueris ἐμφρεσὶν in animo, induxeris in animum, κακὴν στάσιν malam stationem ὁδοῖο itineris. Malum est nimis te pusillanimum esse, & uirtutem ita difficilem sentire, ut desperes illam te consequi posse. Sed non minus malum est, nimium considerare ac persuadere sibi, quasi facile sit bonum, & absolutum esse uirum: utrunq; ex æquo malum est desperatio & nimia fiducia, nam utrunq; potest efficere, ut in uia uirtutis subsistas, nec proficere pergas: quod non solum contra doctrinam Apostolicam,

in Lib. GREG. NAZ.

Apostolicam, sed & Philosophica præcepta fuerit.
 Vide Plutarchum in libello, qua ratione quispiam sen-
 tiat se in uirtute proficere. Αεί σοι semper tibi τὸ
 βέλεμνον telum ἐπίσκοπον intentum scopo κεί-
 σθω positum sit ἐν χειρὶ in manu, μηδὲν nihil, ne-
 quid ὑπερπέμπην ἔφετμῆς superes præceptum,
 ultra præceptum iaculeris χριστον μεγάληοιο Chri-
 sti magmi, μηδὲ μέρ nec quidem ἐν τὸς ἄγην intra
 agas, intra iaculeris, ἀβλήε σκοπὸς intactus scopus,
 sub. fit, non feritur scopus, ἀμφοτέρωθεν utrinq̄.
 Quemadmodum bonus iaculator non solet in incertū
 iaculari, sed ad certum scopum dirigit tela: ita & tibi
 semper telum sit in manu intentū scopo, nec aut ultra
 aut intra præscriptum diuinum iaculeris: nam utroq̄
 modo aberratur à scopo, nempè cū uel minus quàm
 præcipitur facimus, uel modum in faciendo superam⁹,
 id quod accidere solet hominibus pietatis studiosis,
 sed consilij non satis maturi, qui calore iuuenili ultra
 quàm par est abripiuntur: & hoc est quod sequitur,
 πολλὰκι sæpe ἀχρησιον inutile, sub. est, καὶ τὸ πέ-
 ρισσον etiam superfluum, id quod nimium est. εὔτε
 ἰμείζοντες quando auidi νεοιο κύδλεος iuuenilis glo-
 ria ὑπέρονα superintense, nimium intense, exupe-
 ranter τοξένοιμεν iaculamur: non solum, inquit,
 per defectum, sed plerunq̄ etiā per excessum pecca-
 mus: quum uczt iuuenili calore, non maturo consilio
 ad uirtutem contendimus. Translatio à iaculatoribus,
 ἢρ σὶ μεγα

in Lib. GREG. NAZ.

Et proinde uirtutis cultoribus magnoperè uitandì.
 Quod si quando contigerit, te alterutro horum ten-
 tari, præscribam (inquit) tibi remedia, per quæ possis
 occurrere malo: si senties te insolentiorè esse, hoc erit
 remedium mali: repete memoria unde ueneris in uitã
 hanc, qui nam fueris antea, cum esses in lumbis patris
 tui, qui itè cum in utero matris delitesceres: hæc absq;
 pudore, sicut uides, cõmemorari non possunt: quod
 si præterea consideres, qui nam post hanc uitã quoq;
 futurus sis, non minus te tui et hic pudebit: in pul-
 uerem reuerteris, uermium esca futurus. Atq; tunc ni-
 hil inter te et abiectissimum quemq; intererit, quan-
 tumuis tibi nunc placeas. Quid nunc inter Alexan-
 drum magnum et uilissimũ ipsius mancipiũ interest?
 uterq; in terram redactus est, ita huius sicut illius ossa,
 perierunt quæ et hunc beatum et illum miserum fa-
 cere uidebantur. Hoc igitur erit remedium contra in-
 solentiam. Quod si pusillanimis et deiectionis plus
 æquo animi fueris, hoc habebis remediũ: recolas ani-
 mo quòd sis noua in Christo creatura, recolas te non
 eo modo creatũ esse, quo alia omnia quæ sunt in mun-
 do: nempè quòd anima tua ab ipso Deo sit inspirata,
 quòdq; sis caro de carne ipsius, et os de osibus eius:
 sicut Apostolus docet. Magnum est hoc, quòd ex his
 rebus sis constitutus: coelestis es et terreneus, Deus
 item factus, nimirum ad imaginem Dei creatus, opus
 memorabile, opus eximium, qui ex hac uita ad futurã

E gloriam

S C H O L I O N

gloriam transis, & proueheris per passionem et afflictiones Domini nostri IESV CHRISTI.

τοῦν κερῖν ἰδεὸ μὴ χαρίζεο ne gratificeris σαρκέσσι
 σσι carnibus, plurale pro singulari, carni: μὴ φιλέω
 ne ames τὰ περιττὰ superuacanea, ea quæ superua-
 canea sunt, τοῦδε βίου huius uitæ: νόμ δ' ἔτε tem-
 plum aūt, sed templū τεύχεω facias, infinitiui pro
 imperatiuis, Ρόττις usitati: λίσσα melius νόος γὰρ
 templum enim, sub. est μέγαλοιο θεοῦ magni Dei,
 βροτὸς mortalis, homo ὅρ πρ' ἔτευξε quod fecit,
 quod extruxit, nempe Deus qui non in manu factis
 templis habitat: κινύμενος motum, quod mouetur,
 γαίθηρ terra, de terra, Aduerbum de loco, ἀεὶ δ'
 δ' εὐωρ semper iens, semper iter faciens εἰς οὐρανὸν
 in caelum. Proinde, inquit, cum te Deus tanto di-
 gnatus sit honore, ne spiritualibus neglectis, desiderijs
 carnalibus indulgeas, & ad brutorum conditionem te
 deiicias: quemadmodum scriptura dicit, Homo cum
 in honore esset, non intellexit: comparatus est iumen-
 tis insipientibus, & similis factus est illis. Iumenta
 sunt absq; ratione, prona, terramq; spectantia: pro-
 inde nec coelestia curant, sed uilia ista et abiecta: nem-
 pe uentrem, & quæ adiuncta uentri sunt. Tua autem
 conditio, longè diuersa est à conditione brutorum ra-
 tione carentium: ne igitur per concupiscentias carna-
 les efficiaris illis similis, ne gratificare uelis carni, ne
 ames quæ superflua sunt, & ad uitā minus necessaria.

Habentes

S C H O L I O N

hic enim odor quouis sacrificiorum & odoramento-
rum nidore est gratior Deo, qui factorem peccatorū
non fert, innocentia autē & integritate uitę delecta-
tur: quare semper peccata fugas, semper uirtutē co-
las, ut Deum intus inhabitantem habeas: nec ut uide-
aris bonus, sed ut reuera bonus sis curabis.

μη ἀγρη ναῦν ne ducas nauem ἐπὶ νῶτα θαλάσσης
super dorsa maris, super æquora maris: nauem, in qua,
μιλτοπάρηον miniatam, minio ornatam, εὐχρῶον
benè coloratam, ἢ ἀστράπτουσαν aut fulgentem, πα-
ρασημοῖς καὶ δεσῖν fucatis pulchritudinib⁹: ἀλλὰ
sed, repete, ducas nauem super æquora maris, ἐσθλίην
γυμφοῖσι bonam clauis, firmiter clauis compactam,
εὐπλοῶν benè nauigantem, nauigationi aptam, εὐ-
ἀραξῆν benè aptatā, benè compactam χεῖρεσι μα-
νῖβυ ναυπηγῶν artificis, nauium fabricatoris, δι-
οῖδματος per fluctum, ὥκα φέρουσαν citò ferentē.
Translatio à nauigantibus: Qui nauigare instituit, nō
hoc curare debet, ut nauem habeat elegantem, minio
& alijs id genus coloribus exornatam: sed potius hoc
curabit, ut nauis sit benè compacta clauis, & nauiga-
tioni apta, ut artificis manu competenter firmiterq;
facta sit: ita ut celeri cursu res creditas per fluctus ad
institutam portam perducere ualeat. Ad eundem mo-
dum qui mare huius seculi longè periculosissimum nau-
igant, non ita instituere debent uitam suā, ut extrin-
secus bona & sancta appareat: sed ut solidè bona &
sancta sit,

in LIB. GREG. NAZ.

sancta sit, & quae tempestatibus et periculis huius uita
 te non succumbat nec dissoluatur, sed constans, firma,
 & expedita, superatis omnibus periculis, ad portum
 uitae aeternae te perducatur. πάντες μέρῃσι omnis qui-
 dem eat, προπαράθευ ante, πύργος δέστε omnes
 uerò ἔχουσθε θεοῦ adhereatis Deo, **Ὁζιερζιτε sye**
Βόγιά: ὅς σίφορ qui sapiens. sub. est, ὅς σθεναρός
 qui robustus, ὅς πλούσιος qui diues, ὅς τε quicq;
 ἐπιδύνης inops. Omnes, inquam, adhereatis Deo,
 ἔρματος ἀφύσσιο fulcimento certissimo, **nieos**
mylnéy / Metaphora à nauibus: κίτην ἀνφί es
 inde religetur, hinc religati suntο, προμνήστια τυ-
 dentes, πάντιν omnibus, ab omnibus, ἐμοί δ' ἐμά-
 λισα mihi aut maximè, ὅς ἔθροναι qui sedeo, ὁψι-
 θωωκοε altiithronus, q in sublimi s deo throno, ἄγαρ
 λάου ducens populum θυέσσιu sacrificijs. Con-
 tendat quisq; anteuertere alios, sed siue primus sis,
 siue secundus, siue ultimus, omnes niti debetis Deo, nec
 fidere aut sapientiae, aut potentiae, aut opibus: nam fi-
 ducia harum rerum fallax & uana est. Non gloriatur
 sapiens (dicit scriptura) in sapientia sua, nec glorie-
 tur diues in diuitijs suis: sed qui gloriatur, in Domino
 gloriatur. Proinde & sapientes, et potentes, & di-
 uites, & qui nihil harum rerum habent, omnes fidu-
 ciam suam in Deo reponere debent, atq; ex illo pen-
 dere, & huic fulcimento certissimo minimeq; fallaci
 niti. Omnes, inquam, hoc facere debent, sed maximè

E iij ego, ut pote

S C H O L I O N

ego, utpotè aliorum Doctor & Pastor, qui in sublimi
 Episcopatus honore constitutus, populum mihi cre-
 ditum sacrificijs spiritualibus reficiens, ex hoc seculo
 ad eternam patriam ducō. ὡς τὸσοῦτον ἄχθος cui tantum
 gravitatis, ἀτιμάζοντι χρυσόν dehonstanti Chri-
 stum, μελανομέναις πραπίδεσσι, nigris præ-
 cordijs, ὅσσάτιον κλέος ἐσθλόν quantum gloriae
 bone ἐπὶν cum πελάζω propior fuero, appropin-
 quauero, θεότητι diuinitati, καὶ γὰρ δὴ ἔστιν enim
 μέτροσι θεοῦ modum Dei, καὶ μετὰ βίωσι etiam
 modus uitæ ἕσσεται sequitur: ὡς δὲ similiter autem,
 ad eundem modum, μέτροσι βίωσι modum uitæ, καὶ
 μετὰ θεοῦ etiam modus Dei, repete, sequitur.

Pastorem ac Episcopum, præ cæteris bonam perfe-
 ctamq; uitam prestare par est: cui tantò grauius sup-
 plicium imminet, quantò maius præmium & gloria
 proposita est. Supplicium quidem, si uitam impuram
 & peccatis contaminatam (quod ad Christi & sacer-
 dotij ipsius dedecus & ignonimiam uergit) habuerit:
 præmium aut̄ & gloria, si purum sanctumq; se præ-
 stiterit, propiorq; Deo factus fuerit. Consequuntur
 enim sese mutuo ista, puritas scilicet uitæ, & propinqui-
 tas ad Deum: nam pro modo propinquitatis ad De-
 um, puritatis uitæ modus est: & pro modo puritatis
 uitæ, etiam propinquitatis ad Deum est modus.

ὡς δὲ μοι φρονέωρ ita mihi sentiens, μοι ad sensum
 nihil facit, ἐλαυνοῖς ἄρ' transigas, transigere possis,
 ἐνθάδε

in Lib. GREG. NAZ.

ἐνθάδε hic, βίον ἔμπεδον uitam constantem, uitā
 tutam, ἐνθάδε hic, inquam, καὶ μετέπειτα & de-
 incēps, & in posterū, σὺν ἀρείωνι πομπῇ cum pre-
 stantiori missione Dei, λυθέντος τοῦδε βίου soluta
 hac uita, cum soluta fuerit hæc uita σκιόεντος um-
 bratica, umbratili ἐν ἡματι in die. Sensus est: Ita
 sentiens quemadmodum dixi, possis constanter tutoq;
 transigere uitā, non solum hic, sed & in futuro seculo
 maiori frætus gratia & auxilio diuino: cum uerz ui-
 ta hæc, quæ non uita, sed umbra uitæ potius dicenda
 est, euauerit, ad aduentum diei illius magni, qui finē
 nescit, & quem nox non excipit: cum enim uenerit
 quod perfectum est, tunc quod imperfectum est abole-
 bitur: quemadmodum ad exortum solis euanescere so-
 let crepusculum. ἐλαύνει significat agere seu im-
 pellere, ἐλαύνει ἵππους agere equos: quod Home-
 rus dixit, ἄρμα διώκειν currum seu equos urgere.
 Interdum aut hoc uerbum absolute profertur, pro eo
 quod est, iter facere, & terra mariue proficisci: in qua
 significatiōe, uerbū διώκει, Iosephus accepit de He-
 rode uerba faciens Parthos fugiente: ἐδίωκε (inqt)
 τὴν ἐπιιδουμαίαν, id est, ἠλαυνε citato cursu fe-
 rebatur ea quæ ducit ad Idumæam uia. πομπῇ aut
 descendit ἀπέμπεω, quod interdum significat mitto:
 sicut Alcinous Rex Vlysssem eiectum naufragio rece-
 pit, et in patriam mittit: & huiusmodi missionem Ho-
 merus uocat πομπήν.

ἐπειτα δὲ καὶ περὶ πομπῆς

SCHOLIION

μνήσομεθ ὡς ἔδεινος ἀνευθε πονου καὶ ἀνίης
 πομπῆ ὑφ' ἡμετέραν ἢ ὑπάξιδα γαῖα ρίπκται.
 Verba sunt Alcinoi. Deinceps, inquit, etiam de mit-
 tendo hospite memorabimus, ut absq; labore & mo-
 lestia, nostra missione ad suam ueniat patriam. Ali-
 quando uerò **πομπῆ** significat pompam exhibere,
 qualis fieri solebat uel sacris diebus, uel in triumpho.
 Hinc apud Dionem ἐπινίκια **πομπῆ** pro trium-
 phare, seu triumphi pompam exhibere: & Thucidi-
 des ὑπερὸν δὲ τοὺς μερ' χοροῦς οἱ νεοσιῶται καὶ
 οἱ ἀθηναῖοι μεθ' ἱερῶν ἔπεμπον. i. postrius autem
 Insulares & Athenienses pompam exhibere solebant,
 in qua chori canentes progrediebantur, et sacra simul
 preserebantur. Hinc **πομπῆ** dicitur pompa. Hoc
 loco uerò **πομπῆ** in priori significatione accipitur:
 nam cum ἐλαίνην βίον dixisset, Metaphora sumpta,
 ab ijs qui iter faciunt, & terra mariue proficiscuntur:
 intulit, θεὸν συνᾶρειονι **πομπῆ** cum prestantiore
 missione Dei, ut intelligamus, & presentis uitae cur-
 sum diuinitus p. ouehi, etiam si in futura uita perfe-
 ctius hoc continget, cum afflatu diuino toti feremur,
 non amplius carne & sensu carnis
 nos remorante.

Ὡς τῶν δὲ θεῶν δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας
 & αἰῶνων. ἀμήμ.

ΠΕΡΙ ΤΩ'Ν ΤΟΥ' ΒΙΟΥ ΟΔΩ'Ν.

τίς, πόθερ' ἐς βίον ἤλθοι, ἐπεὶ δέ με γαῖα κατέξῃ,
 τίς πάλιν ἐκ κόπιος ἕωσι μ' ἀνισάμενος,
 πῆ δὲ φέρω σῆσαι με θεὸς μέγας. ἦρα βῶσαι
 ἔνθεμ ἀνασίσσας εὐδίου ἐς λιμνία,
 πολλαὶ μὲν βίοτοιο πολυτλήτοιο κέλθουσι.
 Ἄλλος δ' ἀλλίοις πῆμασι συμφέρεται.
 κῶδερ' ἐμ' ἀνθρώποισι καλὸν, κακότητος ἄμικτος
 εἶθε δὲ μὴ τὰ λυγρὰ πλείονα μοῖραν ἔχῃ.
 Ὁ πλῆτος μὲν ἄπιστος, ὁ δὲ θεσνος ὀφρῦς ὀνειρώμ.
 ἄρχεσθαι δὲ μύθος, ἢ πωνίη δὲ πῶδῃ.
 κάλλος δ' ἀερεσῶης, τυτθὴ χάρις, ἢ νεότης δὲ,
 βρᾶσμα χρόνος. πωλιή, λυγρὰ δύσις βίουτον.
 Ὁ ἰδὲ λόσι, πῆφροντες. ἀῆς, κλέος, αἶμα παλαιόν,
 εὐγενέται. ῥώμη, καὶ σπὸς ἀγροτέρου.
 ἵβρις δὲ, κόρος, δεσμός, γάμος. εὐτεκνίη δὲ,
 φροντίς ἀναγκαῖη. δυστεκνίη δὲ, νόσος.
 λιδ' ἀσφαί, κακίης μελεδήματα. ἦρεμίη δὲ,
 ἄδρανίη, τέχναι, τῶν χαμαὶ ἐξ ἠομένων.
 στενὴ δ' ἀλλοτρίη μάζα, δ' δὲ γαῖα ἀρῶσφῃ,
 μόχθος. πονδ' ὄρων δ' πλέον, εἰμ' αἰδῆ.
 ἢ πάξῃ δὲ, βέρεθρον εἶον. ξενίη δ' ἐτ' ἀναδρῶς
 πάντα μύθος θνητοῖς. τάνδ' ἀδὲ πάντα, γελως,
 F χνῶς,

Ξυδρ, σκιά, φάσμα, φρόσος, πνοιή, πηρόδμ, ατμίε
 Οιδμα, ρόος, νηός, ίχνιομ, αῦρα, κόνιε, (όνφρος,
 κυκλος ἀφδίνητος ὁμοίια πάντα κυλίνδωμ,
 ἔσκηως, τροχάωμ λυόμενος, πάγιος,
 ὄραι, ἠμασι, νυξί, πόνοιε, θανάτοισιμ, ἀνίαε,
 τρωπώλιτι, νόσοις, πύμασιμ, εὐδρομίαε.
 καὶ τόδε σῆε γενέτος σοφίης λίγυ, ἄσατέοντα
 πάντα πέλφμ, σασίμωρως κερῆχοιμερ ἔρομ.
 πάντα νόου πῆρυγεσιμ ἐπέδραμομ, ὅσα πα
 οσα νέα. ἀνιτῶμ δ' ἄδερ ἀκιδνύτορομ. (λαία
 Ἐμ μόνου ἀνθρώποισικαλόμ καὶ ἔμ πεδόνόδιμ,
 Ἐμ δεμ ἀφορμᾶδιμ, σαυζῶμ ἀεζομλύε.
 Δάκρυά τε, σοναχαί τε, νόος θείοισι μεμκλώε,
 ἔλπιε, καὶ τριάδος λάμψιε ἐπουραίνε
 μιγνυμλύε καθαροῖσι, χροῆς λνσιε ἀφραδέοντος.
 Ἐικόνας ἀφθόρικ, τῶν λάχομερ θεόθεμ.
 ζώεμ τ' ἀλλίτητομ ζωῆς βίομ. ἀντι δὲ κοσμομ
 κίτμομ ἀκαβουμλύε, ἄχθια πάντα φέσαμ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΟΔΩΝ,
DE VITÆ ITINERIBVS.

Titulus indicat Argumentum scripti: enumerantur enim hic uaria uiuendi genera, & uarie conditiones uitæ, in quibus omnibus nihil est nisi uanitas: quemadmodum SALomon dixit, Vanitas uanitatū, & omnia uanitas. Nihil enim in rebus humanis reperitur, quod bonū uerè dici possit, sed incerta fluxaq; sunt omnia, & plus incommodorum quàm cōmodorum, plus fellis quàm mellis habent, solo pietatis studio excepto, quod stabile & uerè bonum est, nec alijs quæ sunt in uita simile. Antequàm uerò conditiones uitæ expendat, prius commemorat quæ uitam hanc præcedunt & sequuntur, idq; per interrogationem. Quis, inquit, & unde in hanc uitam prodij? & post mortem in resurrectione quis rursus futurus sum? num Deus tunc me seruaturus est, nec ne?

τίς quis, πόθεν unde ἤλθοις ueni ἐξ βίου in uitam: ἔπει δὲ cum autem γαῖα terra καθεῖξί με tenebit, detinebit me, nimirum sepultum, τίς πάλιν quis rursus ἔσομαι ero, ἀνιστάμενος resurgens ἐκ κόνιος ex puluere: πῶς δὲ quo autem φέρωις ferens σῆσθί με statuet me θεὸς μέγας Deus magnus, num sciet ad dexteram an ad sinistram, ἤρα an, nunquid σαώσθί seruabit, repetendū, me ἐς λιμένα in portū ἔυδιον tranquillum, ἐνθεν ἐνέσθισθίς hinc excitans, hinc

F ij

excitatum,

S C H O L I O N

excitatum, hinc submotum. Portum tranquillum uocat uitam beatam futuri seculi, periculis omnibus carentem. Nam sicut nauæ, quàm diu nauigant, obnoxij sunt omnibus periculis maris: cùm autem in portum uenerint, tuti sunt, nec procellas amplius, quibus iactabantur, metuunt: ita qui pelagus huius uitæ nauigant, omnibus periculis sunt expositi: at qui ad uitam peruenerint æternam, non amplius ulla metuunt aduersa, sed tuti ab omni malo, uitam sine fine tranquillã ac beatam uicunt. τίς πόθεν quis unde, sine Coniunctione. Sic apud Homerum sæpe legitur:

τίρ πόθεν εἶς ἀνδρῶν, πόθι τοι πατρίς ἠδὲ δ' κῆερ.
 Quis, unde es hominum, ubi tua patria & parentes.

& rursus:

ὦ ξείνοι τίνες ἐσὲ πόθεν πλεῖτ' ἕγχε' κέλευθα.
 Id est, O hospites q̄ estis unde nauigatis humidas uias. πόλλα μὲρ κέλευθοι multæ quidem uia, sub. sunt, πολυτλήτοιο βίοτοιο ærumnose uitæ: ἄλλοε δὲ ἀλλοίοις πῆμασιν alius autem alijs calamitatibus συμφέρεται conflictatur, κούδερ (dictum est προ καὶ οὐδερ) & nullum καλόν bonum, sub. est, ἐρανθρώποιε in hominibus, inter homines, ἀμικτόρ κακότητοε exors mali, non admixtum malo, εἶθε δὲ utinam autὲ τὰ λυγρὰ molesta, mala, μη' ἔχερ non habeant πλείονα μοῖραι maiorem partem: atq; utinã non maiorem sibi uendicent partem mala in rebus humanis quàm bona. Multæ, inquit, sunt uia & conditiones præ-

in Lib. GREG. NAZ.

tiones presentis uitæ, & diuersi diuersas ingrediuntur, nec tamen quisquam est qui incommodis careat, sed alij cum alijs constittantur malis : neq; enim est bonum in rebus humanis quod non habeat quicquam admixtum mali : atq; utinam non maior pars sit malorum in rebus humanis quàm bonorũ. ὁ πλοῦτος μὲν diuitiæ quidem, opulentia quidem ἀπιστοῦ infida, sub. est : ὁ θρόνος δὲ thronus autem, sub. est ὄφρυς ὀνειρώπου supercilium somniorum, ἄρχεσβαι imperiũ ferre, μόγος labor, erumna, sub. est : ἡ πενία δὲ paupertas autem sub. est πέδη compes. Incipit iam explicare, quod in genere dixerat, multas esse uitæ conditiones. Alij enim sunt diuites, alij pauperes, alij imperant, alij sub imperio sunt aliorum : etc. & omnia hæc non carent incommodis. Diuitiæ præter alia hoc incõmodi habent, quòd sunt infidæ, & dominum suum faciliè deserunt: quantumuis enim retineantur, elabuntur: & interdum ita subito fugiunt, ut qui hodie diues omnibus abundat, cras destitutus omnibus ac egens mendicet : & omnino diuitiæ aut in uita, aut in morte hominem deserunt, & ad alios plerunq; etiam inimicos transfugiunt : diuitiæ igitur tales sunt, quibus nemo cordatus fidat. Paupertas autem hoc mali habet, quòd hominem ueluti quisspiam compes constringat : sicut enim compedes uinctum progredi liberè non patiuntur, ita pauperem inopia non patitur liberè uiuere, & facere quæ sibi expedire putat.

S C H O L I O N

In hanc sententiam T H E O G N I D E S etiam dicit:

καὶ ὅ ἄνὴρ πενίῃ δεδμημένος οὔτε τι εἰπεῖν,
οὔτ' ἔρδειν δύναται γλώσσα δὲ οἱ δέδεται.

Id est, Et enim uir paupertate constrictus, neq; dice-
re, neq; facere quicquā potest, sed uincta est ei lingua.
Θρόνος, per thronum, imperium & dignitatum ho-
nores intelliguntur: propterea quod super solum se-
deant, qui habenas reipub: moderantur. Talem hono-
rem similem dicit esse nocturnis somnijs: quemadmo-
dum enim qui somniant se Reges & Principes esse,
supercilio & fastu tantisper utuntur, quoad expergi-
sunt, & somniū euanescat: ita Reges & Principes
honorib; in speciē maximis aliquādiu utuntur, deinde
una nox, una febris, aut pleura, aut simile aliquid, ho-
minem ē uita tollit, & illa omnia ueluti somnia eua-
nescunt. ἄρχεσθαι. ἄρχω impero, ἄρχομαι sub
imperio sum, & imperium alterius fero. Quam uerō
multa ferre cogantur, qui alterius imperio parent, ne-
mo est qui ignoret. κάλλος δὲ pulchritudo autem,
forma uerò, sub. est τυτθὴ χάρις parua gratia ἀσε-
ροπῆς fulguris: formam fulguri comparat, cuius lux
in tenebris, grata quidem oculis est, sed nequaquam
durat. ἡ νεότης δὲ iuuentus autem, sub. est βρασμοῦ
χρόνου ebullitio temporis, feruor etatis. πολίη ca-
nities, sub. est λυπηρὰ δύσις molestus occasus βίτου
uite. Iuuenes propter etatem inquieti sunt, ac per
calorem multa designare solent. Rursus senectus oc-
casus uite

casus uitæ est: sicut enim occasus solis finē diei affert,
ita senectus est terminus uitæ. Occasus autem molestus
dicitur, eò quòd senectus omnia secum trahit incòmo-
da, & morbus naturalis est senectus. οἱ λόγοι δὲ ser-
mones autem πτερόεντες pennati, fugaces, sub. sunt:
Epithetum Homeri, apud quem sæpe ἑπεὰ πτερόεντα
uerba pennata dicuntur, ad quòd Epithetum allusit
qui dixit: Semel emissum uolat irreuocabile uerbum.
Cæterum λόγοι Græcis dicuntur eloquentia ac di-
scipline bonæ, quòd uerbis ac rationibus constant, non
sicut artes mœchanicæ, in quibus labor manuum spe-
ctatur, non eloquentia uerborum. κλέος gloria, fa-
ma, sub. est ἀήρ aër: gloria seu fama est instabilis, sicut
aër: unde sicut auræ propter inconstantiam ipsius ne-
mo fidit, ita nec hominum laudibus fidere quisquã tu-
tò potest. εὐγενῆτα γενερόσι, clari genere, sub. sunt,
αἱμα παλαιῶν sanguis antiquus, genus antiquum &
obsoletum, de quibus Nazianzenus alio loco dicit:
τοῦτο λαμπρὸν σοι γένος ἔσι μὲν οἱ προπαλαῖοι.
νεκροί, hoc tibi clarum genus est, antiqua uerz mor-
tuorum cadauera.

μὴ μοι τοὺς πᾶτερας μὴδὲ τὰ νεκρὰ λέγε.
Ne mihi maiores & mortuos dicas. εὐγενεῖς enim,
id est, nobiles dicuntur illi, qui ex antiqua & clara
familia originem ducunt: proinde qui sunt eiusmodi,
auos, proauos, & atauos suos maxime commemorare
solent, & antiquitate generis gloriantur, nec uident
se ab alijs

S C H O L I O N

se ab alijs hac in parte nihil prorsus differre: nam omnes quantumvis humili loco nati, auos, proauos, & ata- uos habent, & quotquot nascuntur in locum patrum, auorum, & proauorum succedunt: non est igitur, quòd quis antiquitate generis se efferat, sicut nec ma- iorum claritate, præsertim si maiores, non tam uirtu- te, quàm corporis & fortunæ bonis, insignes habue- rit: quandoquidem nec ipsa maiorum uirtus, cuiquam ueram conferre potest gloriam. Suis enim non alie- nis quisq; censetur bonis: & sicut formosus dicitur, qui forma corporis excellit, non qui maiores habuit formosos: ita bonus uir dicendus est, non qui claros uirtute habuit auos & proauos, sed qui animum suū uirtutibus exornauit. A R I S Toteles quoq; dixit: Virtus recens melior est quàm antiqua: ppter ea me- liores etiam sunt iudicandi, qui uirtutem colunt, quàm qui ex cultoribus uirtutis genus ducunt. ῥώμη robor, est, καὶ σὺς etiam suis ἀργότερον syluestris: compa- ratiuus pro positiuo. Robur commune est etiam feris: κόρος δὲ satietas autem, est ὑβρίσις contumeliosa, abundantia rerum insolentes & contumeliosos red- dit homines, γάμος nuptiæ, coniugium, est δεσμός uinculum. Matrimonium uxori alligat, & non pati- tur esse hominem liberum: alludit aut ad uerba Pauli, qui dicit: Alligatus es uxori, solutus es ab uxore: & c. εὐτεχνία, fælicitas in procreandis liberis, probitas liberorum, est προῦτις ἀναγκαία cura necessaria.

Probitas

omniumque
uirtute pro
pria nihil
conuenit

in Li. GREG. NAZ.

κύρα aura, quæ est incerta & mutabilis. κόνις puluis.
 res leuissima, quæ pedibus excitari solet, & tunc uo-
 catur κινητός. κύκλος circulus, ἀείνωντος semp
 uolubilis κυλίναςου uoluens πάντα ὁμοῖα omnia
 similia, ἐσώστανς, ἔροχάωρ currens. λυόμενος so-
 lubilis, qui dissoluitur. πάγιος solidus, firmiter com-
 pactus. ἔροαι temporibus, quatuor partes anni uo-
 cantur ἔροαι. ἡμασι diebus, νυξ, noctibus, πόνοις
 laboribus, θανάτοις mortibus, ἐνίας molestijs, τέρ-
 πωλησιρ oblectationibus νοσοις morbis, πώμασι
 casibus, ruinis. εὐδξομίαις prosperis cursibus, pro-
 speritatibus. Res mortalium, inquit, sunt circulus qui
 semper in orbem uertitur, similia semper uoluens. Hic
 circulus, inquit, simul stat & currit: dissoluitur & ta-
 men firmus compactusq; est, temporibus anni, diebus,
 noctibus, & c. æstati enim succedit autumnus, autumno
 hyems, hyemi uer, ueri æstas, æstati rursus autumnus,
 autumno hyems, & c. uides circulum. Sic etiam nox
 succedit diei dies nocti, nox rursus diei, & c. uides cir-
 culum: hoc idem & de alijs dicendum est. Hic igitur
 circulus similia semp uoluit: nihil enim nouū est sub
 sole inquit SALomon. quid est quod fuit? ipsum quod
 futurū est. Quid enim affert hic circulus præter æstatē,
 autumnū, hyemē, & uer? quid præter diē et noctē? qd
 præter labores, mortes, molestias, oblectationes, mor-
 bos, psp̄era & aduersa. similia semper uoluit hic cir-
 culus: similia, inquā, nō eadē: dies enim, quæ præterijt,

SCHOLION

non reuertitur eadem, sed similis: sic de alijs quocumque
dicendum est. Hic circulus semper stat & currit: currit,
quia prætereunt omnia: stat, quia non deficiunt. Ita
accipiendum est etiam, quod & dissolui et firmus com-
pactusque esse dicitur: dissoluitur enim, quia pereunt
omnia: firmus autem & compactus est, quia successione
durant. καὶ τὸ δὲ & hoc γένητο factum est, existit
σὺς σοφίης tuæ sapientiæ, λόγος sermo, uerbum, Fi-
lius Dei in scriptura hoc nomine uocatur. πάντα πέρα
omnia esse, quod omnia sunt ἀσατέοντα instabilia,
ὥσπερ ἔχοιμεν ut haheamus ἔσθον desiderium, amorē
σασιμῶν stabilium, æternorum. Et hoc, inquit, sapi-
enter abste factum est, sermo Patris cœlestis Christe
quod omnia in hoc seculo fluxa transitoriaque esse uo-
luisti, nempe ne ijs occupemur, sed potius reiectis ijs,
æterna amemus ac desideremus. πάντα ἐπέσχαμον
omnia percurri πρὸς γέσιν νόου alis mentis, ὅσα
παλαιὰ quotquot antiqua, ὅσα νέα quotquot re-
centia, ἀνθρώπων δὲ mortalibus aut ἑξ ἑκ ἀκιδνὸς τὸ δὲ
nihil infirmius subaudiendum inueni, aut aliquid simile.
Homerus: οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα ἢ φεῖ ἀνθρώποις.
i. nihil infirmius terra alit homine. πρὸς γέσιν νόου
mens propter uelocitatem allata dicitur. Omnia, inquit,
agilitate mentis puagatus sum, tam uetera quam noua:
nihil non perscrutatus sum, nec quicquam fragilius homine
inuenio. Vide prouerbiū apud Erasimū, homo bulla
ἐν μόνον ἔστιν unum tantum est ἀνθρώποις ὁμο-
uibus καὶ

in Lib. GREG. NAZ.

nibus καλὴ καὶ ἐμὴ ἔσται bonū & stabile, ἡ δὲ
 ἀφ' ἧς hinc discedere καὶ ὀφείδωμεν τολ-
 lentes crucem. Que in hac uita sunt, uanitas uanitatū
 et omnia uanitas sunt: unum tantū habent homines,
 quod bonum & constans durabileq; est, pietas uerū
 que post mortem etiā non destituit hominē: pietatis
 autē est, ne rebus huius seculi occupemur ac delecte-
 mur: sed his contemptis, ad superna contendamus: nō
 enim hic manentem habemus ciuitatē inquit Paulus
 sed futuram expectamus: quare non manere hic, sed
 discedere hinc debemus, Christumq; sequi extra castra
 opprobrium eius portantes, sicut Paulus docet. Qui
 enim non tollit crucem suā & sequitur me, non est me
 dignus: Saluator dixit. Hoc igitur facere est pietatis,
 que unicum bonum est hominibus in hac uita. Enu-
 merat deinde Auctor et alia, que sunt pietatis, ἡ δὲ
 τὴν lachrymāq; ὁδὸν καὶ τὸν gemitūq; ἡ δὲ mens καὶ
 μὴ δὲ dedita θεῷ οὐκ ἐστὶν diuinis, ἡ δὲ spes καὶ ἡ ἀ-
 φῆ & illuminatio τῆς ἁγίας ἐκ τῶν οὐρανῶν Trinitatis
 cœlestis μετὰ τὴν mixtā: Participiū est presens
 passiui, que miscetur, que se insinuat καθ' ἑαυτὴν pu-
 ris. Lachrymæ quoq; piæ ac gemitus sunt hominibus
 bonum, mens item diuinis rebus dedita, spes in Deum,
 ac illuminatio interna sancte Trinitatis, que in male-
 uolam animam non intrat, nec habitat in corpore sub-
 dito peccatis: sed se insinuat mentibus sanctis & pu-
 ris. Si quis, inquit, diligit me, sermones meos serua-

SCHOLIION

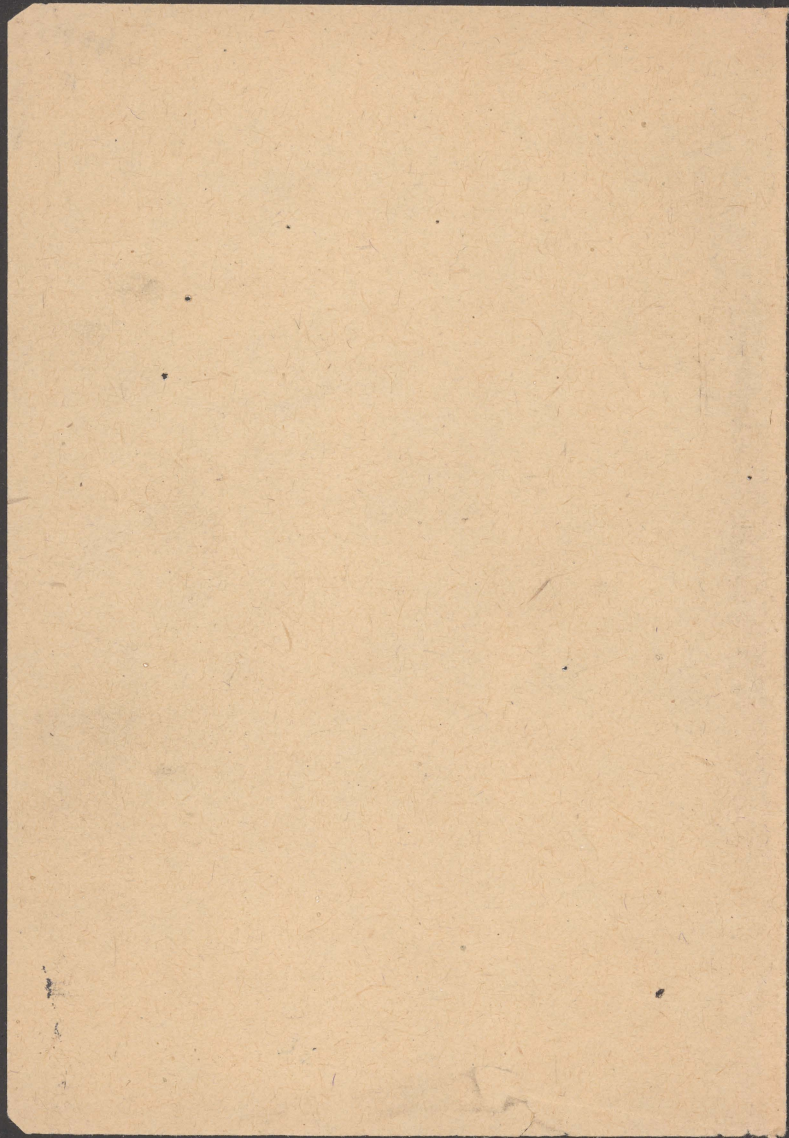
bit: & ego et Pater ad eum ueniemus, & mansionem
 apud eum faciemus. λυσίς χοδὲ solutio pulueris,
 destructio carnis, ἀφραδ' εὐτοῦτος insipientis, desipien-
 tis, κφ' ὁρίη incorruptio, integritas ἰκ' ὄνο' imaginis,
 τ' ὡ' quam, articulus praepositiuus pro postpositiuo
 poëtica, λάχομερ sortiti sumus Ἀεθ' ερ diuinitus.
 Pugnantia sunt inter se caro & spiritus: caro enim
 concupiscit aduersus spiritū, & spiritus aduersus car-
 nem: unde sicut in statera, quò magis degrauiatur al-
 tera lanx, tantò magis altera eleuatur: ita fit in cor-
 pore & anima, quantò melius habuerit corpus, tantò
 deterius habet animus: & contra. Quapropter bonū
 est cum Paulo subigere corpus & in seruitutem redi-
 gere: animum aut, qui est ad imaginem Dei conditus,
 integrū, et incorruptū à peccatis conseruare, ζῶειν τε
 uiuerēq; βίον uitam, ἀλλ' ὅτι οἱ ζῶει alienam uita:
 alienam à uita, hoc est, caelestem uitam, & diuersam
 ab hac uita: ἀντί δὲ κόσμου proq; mundo, ἀμεβο-
 μλίους κόσμου permutantes mundum, φέρει ferre
 ἄχθ' ε' ἀ π' ἅτ' α' graua omnia. Inter ea quae pietatis
 sunt bona, recenset etiā haec, nempe, ne conformemur
 huic seculo, neq; uiuamus sicut homines huic seculo
 dediti uiuunt: sed uitam diuersam ab hac uita, hoc est,
 caelestem, instituamus: non enim pij sunt ex hoc mun-
 do, sed conuersatio illorum, ut Paulus inquit, est in
 caelis. Deinde ut memores simus, presentem uitam
esse quasdam nundinas, in quibus temporanea aeternis,
 terrena

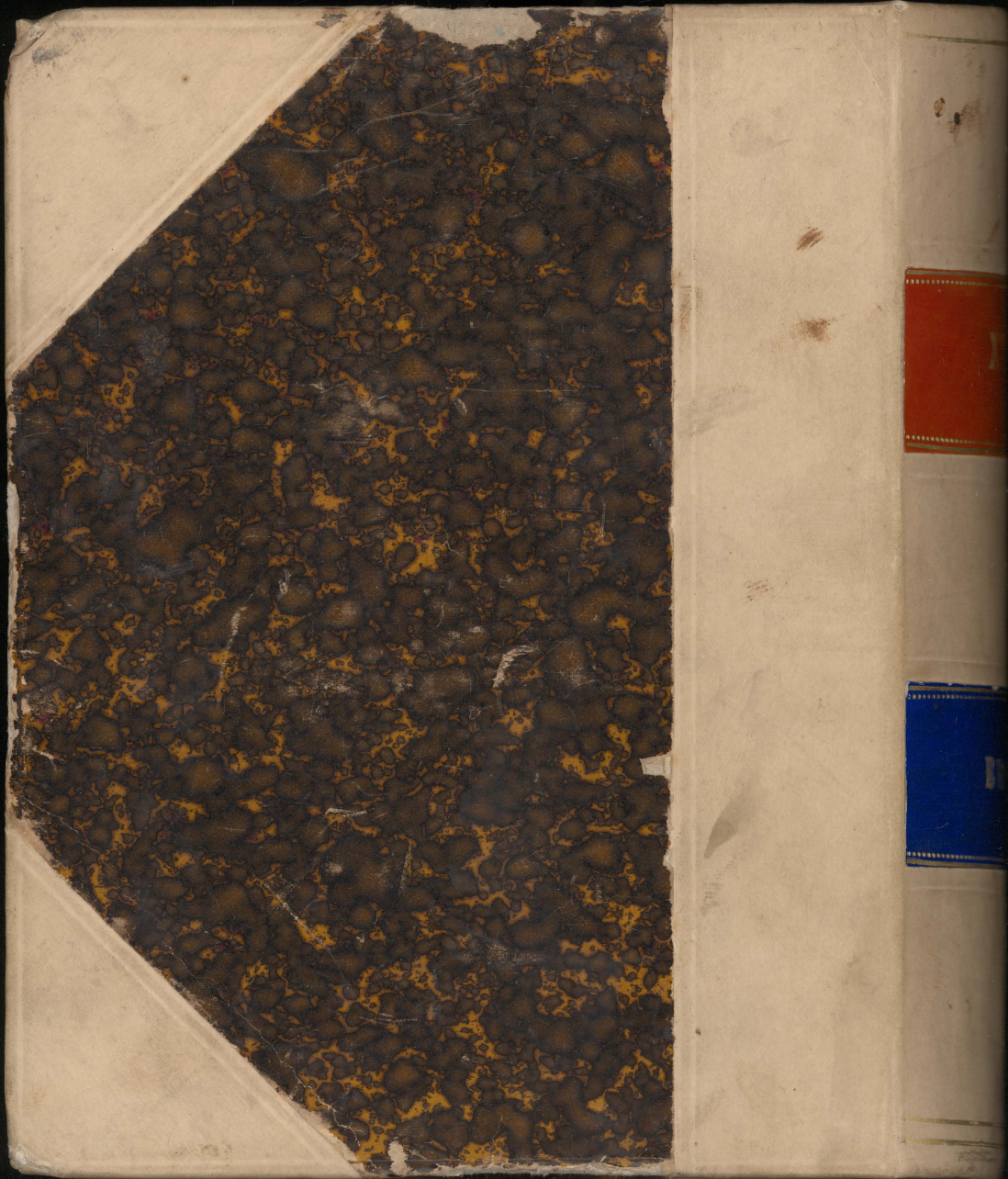
*Presentis
 uita si
 nihil est mundano.*

XVII, 47

XVI WIEK

BROSZURY

